

náš vidiek

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

1/2021

štvrtročník
ročník XVIII.

UŽ 18 ROKOV

s Naším vidiekom

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

**Projekty
medzinárodnej
spolupráce**

strana 4–7

**Prieskum
dopadu
pandémie
na vidiek**

strany 8–10

Obsah

- 4 Klíma nás ovplyvňuje
- 5 Formovanie dlhodobej vízie pre vidiecke oblasti na úrovni Európskej únie
- 6 Akadémie z farmy na stôl
- 7 Členstvo v európskych vidieckych platformách
- 8 Dopady pandémie COVID-19 na život na vidieku
- 11 11. ročník Vandrovalo vajce
- 12 Svetový deň vody
- 13 Projekt AGATA – podpora podnikania v gastronómii
- 14 Rodinné podnikanie na Slovensku – základ obnovy a rozvoja vidieka
- 15 VIPA SK má nového partnera
- 16 Uživí ekologické poľnohospodárstvo Slovensko?
- 19 Slovensko je krajinou regionálnych rozdielov
- 20 VIPA SK ponúka knižnú publikáciu – Výroba syrov

náš vidiek

Ročník: XVIII.

Číslo: 1/2021

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:

Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku

Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica

mobil: 0915 446 538

e-mail: vipa@vipa.sk
maria.behanovska@gmail.com

www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú
potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. júna 2021

Redakčná rada:

Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc
doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:

Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:

Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli
zaslané autormi a neprešli jazykovou
úpravou.

Autor fotky na titulnej strane obálky:
Pavol Borodovčák

*Kto nám vlastne preháňa
v tom, aby sme konali to,
čo očakávame od iných?*

– AUTOR NEZNÁMY

Osemnásť rokov kráčame s Naším vidiekom

Teším sa, že otvárame 18. ročník vydávania nášho časopisu aj v roku 2021 pokračuje spolupráca s Magna Via. Na začiatku čítania chcem poblahoželať v roku 2021, aby sme ho prežili v zdraví a podľa možností aj spokojnejšie. Všetkým našim čitateľom a prispievateľom dobré myšlienky a ostré pero, či rýchle prsty na klávesnici.

Aj napriek covidovej dobe sme pracovali a ani sa nám všetky udalosti nezmestili do tohto čísla.

Dobrá spolupráca a otvorenosť k partnerstvám aj za hranicami, nám priniesla vstup do rôznych partnerstiev a konzorcií. Sme partnermi vo viacerých podaných projektoch zahraničnými partnermi: Horizont 2020, Kohézny fond, Nórske fondy.

- Pokračovali sme aktivitami v projekte Polirural 4.5.6. workshopom.
- Odštartovali sme projekt v spolupráci s bansko-bystrickým krajom s názvom CLIFF – CLimate is aFFecting us (Klíma nás ovplyvňuje).
- V4 pre udržateľné poľnohospodárstvo v Albánsku, VIPA SK partner Akadémie z farmy na stôl.
- AGATA (ERASMUS+) žiadateľ NEW EDU, VIPA SK partner. Akčné plány AGATA na rozvoj Centra chuti.
- OZ VIPA SK vydáva knižnú publikáciu Ing. Karola Heriana, CSc.: Výroba syrov (Príručka pre malo-výrobcov a priateľov syrov)
- Vandrovalo vajce 11. ročník celoslovenskej prehliadky výrobcov kraslíc v spolupráci so Slovenským národným múzeom v Martine, online.

Pridajte sa k nám a spolu nám to pôjde ešte lepšie.

Behanovská

Klíma nás ovplyvňuje

Projekt CLIFF – CLimate is aFFecting us (Klíma nás ovplyvňuje). Podporený Inštitútom otvorenej spoločnosti – Sofijská nadácia v spolupráci s európskou sieťou otvorenej spoločnosti (Open Society Foundations)

Číslo : 811524005 • Realizácia: od 1.3.2021 do 28.2.2022 • Suma: 25 000 UDS

Vidiecky parlament na Slovensku v spolupráci s Banskobystrickým krajom vypracovali projekt s názvom CLIFF – CLimate is aFFecting us (Klíma nás ovplyvňuje). Cieľovou skupinou budú zraniteľné skupiny obyvateľov z 9 vybraných obcí do 500 obyvateľov v okresoch Krupina, Zvolen a Detva, kde sa v rámci projektu uskutočnia diskusie, workshopy a prednášky pre občanov.

Inštitút otvorenej spoločnosti – Sofijská nadácia v spolupráci s európskou sieťou otvorenej spoločnosti (Open Society Foundations) podporila projekty zamerané na pokrok v oblasti klimatickej zodpovednosti na miestnej úrovni v strednej a východnej Európe, ktoré aktivujú miestne spoločenstvá v oblasti klímy a udržateľnosti životného prostredia s cieľom

napredovať v oblasti klimatickej zodpovednosti, zapojiť a splnomocniť nedostatočne zastúpené skupiny postihnuté zmenou podnebia a súvisiacimi politikami a využívať inovatívne formy zapojenia občanov na mobilizáciu verejnej podpory alebo ovplyvňovanie štátnych politik s dopadmi na klimatickú spravodlivosť.

Klimatická zodpovednosť spája ľudské práva, sociálnu zodpovednosť a zásady rovnosti s transformáciou ekonomík, aby sa zabezpečila udržateľnosť životného prostredia. Keď sa účinky klimatickej krízy budú prehlbovať, bremeno riadenia jej dopadu neúmerne padne na najviac znevýhodnené spoločenstvá. Ekonomický a sociálny šok z krízy COVID-19, ktorá sa naďalej odráža v celej strednej a východnej Európe, odráža naliehavosť situácie. Je potrebný inkluzívny prístup.

Formovanie dlhodobej vízie pre vidiecke oblasti na úrovni Európskej únie

Predseda Európskej komisie oznámil, že Komisia vypracuje dlhodobú víziu pre vidiecke oblasti, ktorá im umožní čo najlepšie využiť ich potenciál a podporí ich pri riešení ich jedinečných problémov, od demografických zmien po prepojenie, riziko chudoby a obmedzený prístup k službám. Toto by sa malo uskutočniť v úzkej spolupráci s ľuďmi žijúcimi vo vidieckych oblastiach, ako aj s miestnymi a regionálnymi orgánmi.

„Budúcnosť vidieckej Európy sa dá formovať iba lokálne. Verejné konzultácie povedú k novej stratégii a vízii pre vidiecku Európu v roku 2040 od obyvateľov vidieka a od nich.“

URSULA VON DER LEYEN
predsedníčka Európskej komisie

Očakáva sa, že proces vypracovania vízie povedie k uverejneniu oznámenia Komisie do leta 2021. Jeho príprava zahŕňa rôzne útvary Komisie vrátane Spoločného výskumného centra (JRC), ako aj vstupy od mnohých ďalších zainteresovaných strán, rozsiahle verejné konzultácie, tematická skupina Európskej siete pre rozvoj vidieka ENRD, rôzne výskumné projekty financované z programu Horizont 2020 a množstvo ďalších zdrojov.

Tematická skupina ENRD pre dlhodobú víziu na vidieku, #rural2040, pozostávala z malého, ale vyhradeného priestoru informovaných a zainteresovaných strán z rôznych častí Európy. Uskutočnili sa štyri hlavné stretnutia v čase od septembra 2020 do januára 2021.

CIELE TEMATICKEJ SKUPINY BOLI:

- Prispieť a obohatiť prognostické cvičenie, ktoré sa uskutočnilo v súvislosti s dlhodobou víziou na vidieku v spolupráci s JRC.
- Pôsobiť ako platforma alebo zdieľať výmenné centrum, diskutovať a komunikovať o výsledkoch rôznych aktivít uskutočňovaných členmi tematickej skupiny a ďalšími kľúčovými aktérmi zapojenými do prispievania k dlhodobej vidieckej vízii.
- Zlepšiť súdržnosť a štruktúru dialógu, ktorý prebieha medzi zainteresovanými stranami o dlhodobej vidieckej vízii v rôznych častiach Európy.
- Širšie komunikovať so zainteresovanými stranami a podporovať ich trvalé zapojenie do dialógu.
- Prispieť ku konferencii ENRD o dlhodobej vidieckej vízii, ktorá sa konala online v týždni od 22.3.2021 a ktorej sa aktívne zúčastnili aj členovia VIPA SK.

Viac info na https://enrd.ec.europa.eu/enrd-thematic-work/long-term-rural-vision_en

Implemented by:

Farm to Fork Academy: V4 for Sustainable Agriculture in Albania

In partnership with:

supported by

Visegrad Fund

Akadémia z farmy na stôl

V4 pre udržateľné poľnohospodárstvo v Albánsku

Číslo projektu: 22030317. Projekt podporený z Medzinárodného vyšehradského fondu. **Ziadateľ:** Albánska sieť pre rozvoj vidieka, **Partneri:** Vidiecky parlament na Slovensku, Maďarská národná vidiecka sieť, Česko-moravské združenie poľnohospodárskych podnikateľov

Cieľom projektu je zdieľať efektívne know-how krajín V4 na farmách týkajúcich sa ochrany biodiverzity a riešení adaptácie na zmenu podnebia s poľnohospodármi z Albánska (najmä s mladými vrátane diverzifikácie pohlaví). Prostredníctvom tohto projektu poľnohospodári získajú vedomosti a budú tiež svedkami praktických opatrení týkajúcich sa zvýšenia udržateľnosti albánskeho poľnohospodárstva na malých farmách,

ochrany životného prostredia a prevencie ďalších strát v biodiverzite, a to prostredníctvom realizácie presných pilotných projektov a ich praktického rozvoja; prostredníctvom farmy na školenia Fork Academy, vývoj projektu riešenia pod vedením tútora a realizáciu 3 pilotných investičných schém. Ďalej bude projekt znižovať vedomosti prostredníctvom demonštračných workshopov pre širšiu skupinu príjemcov projektu.

Členstvo v európskych vidieckych platformách

5. stretnutie Európskeho vidieckeho parlamentu v poľských Kielciach bolo odložené

Kvôli celosvetovej situácii spojenej s Covidom je 5. zhromaždenie Európskeho vidieckeho parlamentu (ďalej EVP) odložené na jeseň roku 2022.

Toto priniesie väčšie šance zorganizovať tradičné stretnutie zoči-voči s veľkým počtom účastníkov a ponúka možnosť udržať krok s tradíciou zhromažďovania sa a vedením aktivít v „parlamentnom“ duchu. Proces EVP pokračuje a budete informovaní o ďalších krokoch.

Strednodobé podujatie EVP sa bude organizovať spolu s EESC, pravdepodobne koncom jari 2021.

Hostiteľ spolu s riadiacou skupinou pre EVP plánuje zorganizovať na jeseň 2021 aktivity spojené s EVP, ktoré budú prospešné pre proces EVP a pre advokáciu. Neskôr v roku 2021 alebo začiatkom roku 2022 sa začne online proces zameraný na obhajobu EVP.

Priebežne budú prebiehať ďalšie aktivity, napríklad prieskumy od partnerov alebo práca na doku-

mentácii EVP. Môžete sa zapojiť do týchto aktivít, o ktorých vás budeme ďalej informovať na našich stránkach. <https://europeanruralparliament.com/>

PREPARE spustilo už minulý rok sériu webinárov na rôzne témy, do ktorých sa aktívne zapája aj VIPA SK. V roku 2021 sa tento formát posunul na vyššiu úroveň s názvom CAP-CAFES 2021. Bude to séria online stretnutí pre členov, ktorí budú aktívne zapojení do prípravy aj prezentácie svojich skúseností. Prvé takéto online stretnutie sa uskutoční v apríli na tému „V zákulisí národných vidieckych parlamentov – metódy a nástroje advokácie“

Členovia PREPARE plánujú valné zhromaždenie združenia v roku 2021 usporiadať v zmiešanom formáte, to je tvárou v tvár s možnosťou zúčastniť sa na dialku. Tento rok u nás na Slovensku v Banskej Bystrici 18. – 19. júna 2021.

Sledujte stránku <https://prepare-network.eu/>, kde sa dozviete viac o spomínaných aktivitách s možnosťou sa na ne prihlásiť.

Dopady pandémie COVID-19 na život na vidieku

Radi by sme s Vami zdieľali ďalší zo série výstupov nášho výskumného a inovatívneho projektu „PoliRural“ zameraného na zatraktívnenie vidieka pre život, prácu a investície.

Pandémia zasiahla životy všetkých, zastavila život ako sme ho poznali doteraz a jej dopady je možné výraznejšie vnímať na vidieku. Paralyzoval sa cestovný ruch, oslabil sa pôdohospodársky výroba a na plno sa prejavila nedostatočná infraštruktúra verejného zdravotníctva, ako aj zvýšená sociálna izolácia na vidieku. Hlbšie sme si uvedomili aj našu neustále sa prehľujúcu závislosť na dovozoch potravín. Odhalili a prehľadali sa tak dôsledky viacerých dlhodobých hrozieb, ktorým čelia vidiecke oblasti a potvrdila sa naliehavá potreba oživiť a reštartovať vidiek.

V rámci projektu sme preto uskutočnili v období od 15.02.2021 do 09.03.2021 dotazníkový prieskum, ktorý bol zameraný na zistenie dopadov pandémie COVID-19 na vidiek. Do prieskumu sa zapojilo 477 respondentov. Vyhodnotenie Vám zasielame v prílohe a zároveň je dostupné na stránke www.atraktivnyvidiek.sk.

Absolútna väčšina respondentov (93%) zastáva názor, že Slovensko nebolo dostatočne pripravené na zvládnutie pandémie. Až 62% respondentov pozná niekoho, kto stratil prácu, ale na druhej strane 60% respondentov pozná niekoho, kto využil systém ekonomickej pomoci vlády SR. Z výsledkov dotazníka vyplýva, že dôsledky pandémie je potrebné riešiť naprieč rezortami a všetkými spoločenskými skupinami. Ďalej je potrebné zefektívniť komunikáciu na všetkých úrovniach a vyvolať politickú zodpovednosť za zlyhania. Krízový plán má byť vypracovaný odborníkmi v participatívnom procese a má byť prehľadný a praktický.

Medzi najviac postihnuté sektory, ktorých eko-

nomická aktivita bola úplne alebo čiastočne zastavená, tvoria cestovný ruch, gastro sektor a služby. Z výrobných odvetví boli najviac negatívne ovplyvnené poľnohospodárstvo a potravinárstvo, priemysel a stavebníctvo.

Pandémia na jednej strane spôsobila nenapraviteľné škody a straty, ale na strane druhej otvorila dvere možnostiam, ktoré by sa za iných okolností v praxi presadzovali pomaly a v niektorých prípadoch aj ťažko. Preto je dôležité, aby ostali niektoré pozitívne zmeny trvalé aj po skončení pandémie. Je to napríklad aj práca z domu. Z ekologického hľadiska je pozitívne, že vykonávanie práce z domu znižuje uhlíkovú stopu. Pre vidiek je súčasne aj prínosom, že spomaľuje alebo zabraňuje jeho vyľudňovaniu. Zamestnanci sa nemusia sťahovať kvôli práci do mesta, alebo tam denne dochádzať, čo je nákladné a neefektívne.

Vidiecke regióny majú veľký potenciál prinášať riešenia súčasných a vznikajúcich výziev a môžu významne prispieť k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja a európskej Zelenéj dohody tým, že budú reagovať na zmenu klímy, stratu biodiverzity a hospodársky pokles; poskytovaním opatrení týkajúcich sa zmierňovania emisií skleníkových plynov, biotopov a ekonomických príležitostí prostredníctvom udržateľnej výroby potravín a energie z obnoviteľných zdrojov.

Vidiecke regióny majú veľký potenciál prinášať riešenia súčasných a vznikajúcich výziev a môžu významne prispieť k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja a európskej Zelenéj dohody tým, že budú reagovať na zmenu klímy, stratu biodiverzity a hospodársky pokles; poskytovaním opatrení týkajúcich sa zmierňovania emisií skleníkových plynov, biotopov a ekonomických príležitostí prostredníctvom udržateľnej výroby potravín a energie z obnoviteľných zdrojov.

Okrem jedinečných výziev predstavuje toto obdobie aj jedinečnú príležitosť na prehodnotenie súčasných systémov a ich nové nastavenie smerom k trvalej udržateľnosti a odolnosti voči budúcim možným otrasom a šokom.

Grafické výstupy

93 % respondentov tvrdí, že Slovensko na pandémiu nebolo pripravené.

► Highlight 1

Mať praktický a vykonateľný krízový plán vypracovaný odborníkmi v participatívnom procese

► Highlight 2

Zefektívniť a zlepšiť komunikáciu na všetkých úrovniach a vyvolať politickú zodpovednosť za zlyhania

► Highlight 3

Kľúčový je komplexný prístup a nie rezortizmus

► Highlight 4

Hľadať citlivé prístupy a byť schopní rýchlo a plnohodnotne pomôcť najviac postihnutým

Dopad na spoločnosť

48%

Nikdy to už nebude ako pred pandémiou

86%

Negatívny dopad pandémie na vzdelávanie

32%

Dopad pandémie na pohotovostné zložky

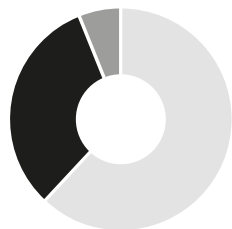

83%

Dopad pandémie na zdravotníctvo

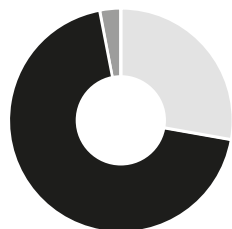

Ekonomické dopady na jednotlivca

Poznáte osobne ľudí, ktorí stratili prácu kvôli pandémie?

■ áno 62 %
■ nie 32 %
■ neviem 6 %

Mala pandémia dopad na výšku Vašej mzdy?

■ áno 28 %
■ nie 69 %
■ neviem 3 %

Poznáte niekoho kto využil systémy pomoci?

■ áno 60 %
■ nie 29 %
■ neviem 11 %

Vie Slovensko, čo robiť pri obnove a ako postupovať?

■ áno 9 %
■ nie 53 %
■ neviem 38 %

► Krok 1:

Už dávno mali byť zrejme a do detailov prepracované všetky časti Plánu obnovy

► Krok 2

Využiť pandémiu ako príležitosť na odštartovanie zelenej a udržateľnej budúcnosti

► Krok 3

Dodržiavať deklarované priority vlády – zdravotníctvo, školstvo, udržateľnosť.

Aké zmeny kvôli pandémie môžu byť trvalé?

1. Práca z domu

Vyšší podiel ľudí pracujúcich z domu môže prispieť k zníženiu uhlíkovej stopy

2. Zaľudnenie vidieka

Ľudia nebudú odkázaní na prítomnosť na pracovisku, čo môže mať za následok zvýšenú migráciu na vidiek

3. Zmena nákupných zvyklostí

Zvýšenie podielu online nákupov bude mať za následok pokles kamenných predajní. Bude potrebná zmena marketingových stratégií.

4. Medziľudské vzťahy

V niektorých skupinách obyvateľov bude istú dobu prevládať strach zo sociálnych kontaktov.

Pandémia zmenila náš každodenný život. Je na nás, aby sme sa z nej poučili a na tvorcoch politik, aby riadili tento vývoj s cieľom znížiť jeho negatívne dopady.

www.atraktivnyvidiek.sk

MÁRIA BEHANOVSKÁ

11. ročník Vandrovalo vajce

„Najkrajšou cestou, po ktorej môžeš kráčať na tejto zemi je, keď ideme jeden k druhému.“

Prehliadka kraslíc v piatich kategóriách. Použité techniky kraslíc: 1. maľované, 2. drôtované, 3. vyškrabávané, 4. voskované + batikované, 5. olepované technika – slama, bavlnky, látka, sitina.

Táto prehliadka je výnimočná už tým že sa koná 11 x v čase najväčšej žatvy krasličiarok v predveľkonočnom období, keď je záujem o ich celoročnú prácu. Autormi sú jednotlivci aj kluby, SJD, v predchádzajúcich ročníkoch sme vystavovali kraslice aj zo zahraničia z Maďarska, Ukrajiny, Poľska.

Hlavnou myšlienkou výstavy je zachovávanie ľudových tradícií, šírenie tohto umenia medzi ľuďmi aj mladou generáciou....

Hoci je múzeum z dôvodu protipandemických opatrení pre verejnosť zatvorené, o výstavu návštevníci ani obdivovatelia tradičných výrob neprišli. Presunula sa do online priestoru. Návštevníci sú rovnako dôležití ako „naživo“, pretože práve ich voľba rozhoduje o najkrajších krasliciach. Víťazky či víťazov vyberú internetovým hlasovaním na facebookovej stránke múzea a na stránke Vidieckeho parlamentu.

Exponáty z 11. ročníka súťaže

Na prehliadke majú najväčšie zastúpenie slepačie vajcia, ale výnimkou nie sú ani husacie, pštrosie či perníkové. Tento rok sa zapojilo do jedenástej výzvy občianskeho združenia Vidiecky parlament na Slovensku viac ako 30 autoriek a autorov.

Ročníky Vandrovalo vajce

2011 Krupina, Múzeum Andreja Sládkoviča
2012 Poníky, Ponický dom
2013 Pribylina, Múzeum liptovskej dediny
2014 Prievidza, Hornonitrianske múzeum v Prievidzi
2015 Topoľčany, Tribečské múzeum
2016 Levice, Tekovské múzeum
2017 Považská Bystrica, Považské osvetové stredisko
2018 Jaklovce, Sála kultúrneho domu
2019 Prešov, STM – expozícia NKP Solivar
2020 Gelnica – Banické múzeum
2021 Martin, Slovenské národné múzeum

Svetový deň vody

22. marca 2021

Ďakujeme, že si nájdete spolu s nami chvíľku sa zamyslieť nad tým, čo voda pre nás znamená, nad jej skutočnou hodnotou a nad tým, ako môžeme lepšie chrániť a využívať tento životne dôležitý prírodný zdroj.

Témou Svetového dňa vody 2021 je skutočné ohodnotenie vody. Hodnota vody je oveľa viac, ako len jej cena. Voda má obrovskú a komplexnú hodnotu pre naše domácnosti, potraviny, kultúru, zdravie, vzdelanie, ekonomiku a integritu nášho prírodného prostredia. Ak prehliadneme ktorúkoľvek z týchto hodnôt, riskujeme nesprávne nakladanie s týmto nenahradiateľným zdrojom. Bez komplexného pochopenia skutočnej viacrozmernej hodnoty vody nebudeme schopní zabezpečiť tento kritický zdroj v prospech všetkých.

Pár globálnych faktov a čísiel:

- 3,2 miliardy ľudí žije v poľnohospodárskych oblastiach s vysokým až veľmi vysokým nedostatkom alebo nedostatkom vody, z toho 1,2 miliardy ľudí – zhruba šestina svetovej populácie – žije v poľnohospodárskych oblastiach s vážnym obmedzením vody. (FAO, 2020)
- Viac ako 2 miliardy ľudí žijú v krajinách, ktoré čelia veľkému stresu z vody. (OSN, 2018)
- Odhaduje sa, že do roku 2040 bude každé štvrté dieťa do 18 rokov na svete – spolu asi 600 miliónov – žiť v oblastiach s mimoriadne vysokým vodným stresom. (UNICEF, 2017)
- 700 miliónov ľudí na celom svete by mohlo byť vysídlených z dôvodu veľkého nedostatku vody do roku 2030. (Global Water Institute, 2013)
- Asi 4 miliardy ľudí, čo predstavujú takmer dve tretiny svetovej populácie, pociťujú vážny nedostatok vody najmenej počas jedného mesiaca v roku (Mekonnen a Hoekstra, 2016)
- Pri existujúcom scenári zmeny podnebia vytlačí do roku 2030 nedostatok vody na niektorých suchých a polosuchých miestach 24 až 700 miliónov ľudí. (OSN, 2009).

- Tretina najväčších svetových systémov podzemnej vody je už v núdzi (Richey et al., 2015).
- Takmer polovica svetovej populácie už žije v potenciálnych vodných oblastiach najmenej jeden mesiac ročne, čo by sa mohlo v roku 2050 zvýšiť na približne 4,8–5,7 miliárd. Asi 73% postihnutých ľudí žije v Ázii (69% do roku 2050) (Burek et al., 2016).
- 72% všetkých odberov vody využíva poľnohospodárstvo, 16% obce pre domácnosti a služby a 12% priemyselné odvetvia. (UN-Water 2021)
- Na výrobu 1 kg ryže je zvyčajne potrebných 3 000 až 5 000 litrov vody, na 1 kg sóje 2 000 litrov, na 1 kg pšenice 900 litrov a na 1 kg zemiakov 500 litrov vody. (WWF).
- Zatiaľ čo v súčasnosti hladuje takmer 800 miliónov ľudí, do roku 2050 by sa globálna výroba potravín musela zvýšiť o 50%, aby sa nasýtilo viac ako 9 miliárd predpokladaných ľudí, ktorí žijú na našej planéte (FAO / IFAD / UNICEF / WFP / WHO, 2017).
- Techniky zberu a ochrany vody môžu zvýšiť produkciu dažďoviek kilokalórií až o 24% a v kombinácii s rozšírením zavlažovania o viac ako 40%. (FAO 2020)
- Výroba a dodávateľský reťazec potravín tvoria asi 30% z celkovej globálnej spotreby energie. (FAO, 2011)
- 90% globálnej výroby energie je náročné na vodu. (OSN, 2014)
- Predpokladá sa, že globálny dopyt po vode (pri odberoch vody) sa do roku 2050 zvýši o 55%, najmä kvôli rastúcemu dopytu z výroby (nárast o 400%). (OECD, 2012)

Tieto čísla nás nútia sa zamyslieť nad tým, ako nakladáme nielen s vodou, ale aj s potravinami,

na výrobu ktorých sa používa veľa vody. Poľnohospodárstvo je „najsmädnejším“ sektorom. Často si ani neuvedomujeme koľko vzácnych prírodných zdrojov sa skrýva za obsahom nášho nákupného košíka. Plytvanie potravinami preto znamená aj plytvanie našimi obmedzenými prírodnými zdrojmi. Opatrenia zamerané na zadržiavanie dažďovej

vody v krajine prinášajú mnohé prínosy nielen pre úrodu poľnohospodárov, ale aj pre zlepšenie celkovej klímy v mestách a na vidieku.

Čo znamená voda pre vás? Môžete nám napísať na www.atraktivnyvidiek.sk/forum/topic/svetovy-den-vody-22-marca-2021

Projekt AGATA – podpora podnikania v gastronómii

Vidiek je často považovaný za protipól mesta, za priestor, kde prebiehajú zmeny spôsobené odlišnými faktormi – prírodnými, kultúrnymi a antropogénnymi. Veľký význam zohráva skutočnosť, že vidiecka krajina je súčasťou nášho dedičstva a je dôležitým odkazom minulosti.

Vidiecké oblasti majú vo všeobecnosti veľký turistický potenciál, ale veľmi často im chýba stratégia a dlhodobé plánovanie. Lokálna gastronómia, vychádzajúca z historických a kultúrnych tradícií, môže byť tým správnym prostriedkom na ich propagáciu – pre každé územie možno nájsť niektoré typické výrobky: tradičné potravinové výrobky, miestne vína, ručne vyrábané výrobky atď.

Naučiť ľudí identifikovať silné stránky svojho regiónu a podporiť podnikateľské aktivity na vidieku je cieľom projektu AGATA (Podpora poľnohospodárstva a vidieckeho cestovného ruchu prostredníctvom Centra chuti), ktorý je spolufinancovaný Európskou komisiou v rámci programu Erasmus+.

V rámci projektu budovaná inkluzívna sieť miestnych aktérov, metodika a kolaboratívne nástroje pre vytvorenie didaktickej reštaurácie a inkubátora pomôžu záujemcom objaviť produkty spojené s regionálnymi tradíciami, využiť ich potenciál pre budovanie turisticky atraktívneho regiónu a tak zlepšiť služby nielen pre turistov ale aj pre miestne obyvateľstvo.

V rámci projektu budú vytvorené nasledujúce intelektuálne výstupy:

- IO1 - AGATA sieť miestnych aktérov a kolaboratívne nástroje, ktoré môžu prispieť k rozvoju regiónu
- IO2 - AGATA Akčné plány na rozvoj Centra chuti a inovatívna metodika na zlepšenie charakterizácie enogastronómie vo vybraných oblastiach.
- IO3 – AGATA online vzdelávací kurz.

Projekt AGATA je primárne určený predstaviteľom miestnych samospráv, záujemcom o podnikanie na vidieku, vzdelávacím inštitúciám a každému, komu nie je vidiecka krajina ľahostajná.

Rodinné podnikanie na Slovensku – základ obnovy a rozvoja vidieka

„**RODINA je základ štátu**“ (T. G. Masaryk)

Iba Slovensko a Fínsko sú dva vidiecke štáty v rámci EU. Tejto skutočnosti musí zodpovedať aj stratégia slovenskej domácej i zahraničnej politiky. Základnou jednotkou diaspóry komunít vidieckych obcí (cca 50% z celkového počtu), je Rodina.

Slovenský vidiek je jedinečným priestorom pre súťaživosť rozmanitých občianskych komunít a záujmových skupín (Líderka roka, www.vipa.sk – Dedina roka, www.sazp.sk a i.)

Rodinu, v zmysle sociálnom, vnímame predovšetkým ako hodnotu, ako konštantu vidieka. Ona je aj základným ekonomickým nástrojom prosperity štátu. Chceme, aby boli prijaté zákony, ktoré umožnia a podporia Rodinné podnikanie – najmä v poľnohospodárstve a to, v kontexte udržateľného rozvoja, aj zákony ako je Zákon o rodinnom podnikaní, ktorý umožní masové rozšírenie rodinných fariem, čo už úspešne funguje napríklad v susednom Poľsku. To isté už pre rok 2021, ako oznámila ministerka financií ČR Alena Šilerová, pripravujú aj v Česku. Dôležitý bude aj Zákon o ochrane rodiny, ktorý môže byť kritériom pre prijímané zákony z oblasti sociálna, zdravotníctva, výchovy a vzdelávania.

Z hľadiska kondície obyvateľstva sú dôležité Zdravie a Zdravý životný štýl. Je známe, že lekárska starostlivosť nám pre udržateľnosť zdravia môže pomôcť len z 10%. Aký bude náš zdravotný stav, o tom z 50% rozhoduje náš životný štýl.

Zdravý životný štýl je širokospektrálna téma, nie iba zdravotnícka. Zdravie, ktoré si želáme mať dobré a stále, poškodzuje veľa rizikových faktorov, ak sa manifestujú v disbalance viacerých faktorov (výživa – pohyb, spánok – stres – cudzorodé látky), podieľajúcich sa na budúcom životnom komforte – nekomforte každého jedinca. Rozvíjanie šikovnosti, zručnosti, návykov a formovanie postojov,

dôležitých pre pevný charakter, je súčasťou výchovy v RODINE, a to v období prenatálnom, natálnom i postnatálnom (cca 0-4 r.), kedy sa z osoby formuje budúca osobnosť, nech už taká alebo iná. Tyršovo „V zdravom tele – zdravý duch“ platí aj dnes, najmä pri mládeži, ktorá čo skôr preberie pomyselné „kormidlo.“ Súčasný stav tejto populácie je však tristný. Prevažná väčšina z nich nezvláda kritiku, stres, rozhodovanie... bežný život. Aspoň takto mladých ľudí vidí čoraz viac psychológov, učiteľov i katechéto. V prevažnej miere nám vyrastá neodolná a precitlivá generácia. Školy zaošávajú v práci na výchove emočnej inteligencie a odolnosti u detí, najmä na základných školách. Emočná inteligencia totiž zahŕňa rozvoj sebareflexie, ochotu premýšľať o sebe i o druhých a v neposlednom rade aj empatiu.

Ďalšou oblasťou, v ktorej zaošávame, je oblasť rozvoja ducha, na ktorej stojí celá spoločnosť. Na zaošávanie duchovnej výbavy upozorňuje aj cirkev. Či za to môže viac výchova, alebo doba – je otázne. Ako môže byť v procese výchovy ohrozená najmladšej generácie (najvyššia chorobnosť vo všetkých vekových skupinách) užitočná generácia seniorov – je námetom pre špecializované výskumné pracoviská, najmä pedagogické. Vzdelanie, ako hodnota, nie je na Slovensku na úrovni najvyspelejších štátov, ako napr. veľkoston podobný Singapur.

Návrat k hodnotám je garantovateľným východiskom z krízy, ktorú dnes slovenská spoločnosť zažíva. Osobný kontakt politika s občanom, prokrastinačná realizácia (chorobné odkladanie našich povinností na neskôr) s minimom byrokracie a rýchle

mikro + makro reformy vo vertikále, komunikácia a pomáhanie si navzájom – s rešpektom k základnej rovnici Zastupiteľskej demokracie (ZD = Zákon + Morálka) – to sú priame cesty konkrétnych riešení k tomu, aby sa na Slovensku oplátilo pracovať, podnikáť a žiť v prosperite, ako ich garantuje Ministerstvo financií SR, prostredníctvom štátneho

rozpočtu a slovenského Národného programu Rozvoja vidieka (2014-2020), v intenciách rozvoja Národného hospodárstva našej krajiny, ktorý je súčasťou Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky 2020, ktorý je aj výzvou pre všetkých zodpovedných občanov, najmä rodičov ...

Literatúra: Archív autora

VIPA SK má nového partnera

Je ním Stredná odborná škola vinársko – ovocinárska v Modre

Poslaním Strednej odbornej školy vinársko-ovocinárskej Modra je vzdelávanie v študijnom odbore 4227 6 vinohradníctvo – ovocinárstvo a zahŕňa teoretické a praktické vyučovanie a prípravu. Teoretické vyučovanie sa realizuje v priestoroch školy, praktické vyučovanie je organizované formou odbornej praxe v škole, v stredisku odbornej praxe, ako aj priamo na pracoviskách firiem s vinohradníckym, vinárskym, gastronomickým a agroturistickým zameraním, ktoré spolupracujú so školou. Štvorročný odbor štúdia je koncipovaný ako odbor profesijnej prípravy pre okruh činností, súvisiacich s vinohradníctvom, vinárstvom, ovocinárstvom

Ochutnávka vín mladých vinárov

a technológiou výroby vína so základnými predpokladmi pre výkon obchodno-podnikateľských aktivít. Absolventi ukončujú vzdelanie s možnosťou uplatnenia v iných sektoroch národného hospodárstva, ako je bankovníctvo, účtovníctvo a práca v gastronomických a agroturistických zariadeniach.

Primerané všeobecné vzdelanie a široko profilované odborné vzdelanie pripravuje absolventa na vedúce funkcie pre riadenie malých a stredných podnikov v uvedených oblastiach a s možnosťou založenia vlastnej firmy.

Predmetom zmluvy je zabezpečenie koordinácie aktivít spadajúcich do oblasti spolupráce, v záujme dosiahnutia čo najefektívnejšieho pôsobenia zmluvných strán v prospech rozvoja vidieka.

Info o škole <https://svosmo.edupage.org/about>
Fotografie: <https://svosmo.edupage.org/album>

Uživí ekologické poľnohospodárstvo Slovensko?

Európska komisia minulý rok predstavila dlhodobú potravinovú stratégiu Z farmy na stôl, ktorá má zásadným spôsobom prekopáť celý poľnohospodársky a potravinový systém v EÚ. Jej zámerom je zaistiť, aby agropotravinárstvo takisto prispelo k plneniu cieľov Európskej zelenej dohody.

Jedným z hlavných cieľov stratégie je väčšia podpora ekologického poľnohospodárstva. Do roku 2030 by ekofarmy mali tvoriť aspoň 25 percent poľnohospodárskej pôdy v EÚ. S tým súvisia aj ďalšie ciele stratégie, ktoré sú nevyhnutným predpokladom ekologického poľnohospodárstva: zníženie používania chemických ochranných prostriedkov a hnojív, či dobré životné podmienky zvierat.

OTÁZKY DO DISKUSIE:

- Aké sú výhody a riziká ekologického poľnohospodárstva? Aké podmienky pre ekologické poľnohospodárstvo dnes vytvára štát?
- Ako by mal v budúcom období SPP štát motivovať farmárov k ekologickej výrobe? Je na Slovensku priestor pre zvýšenie ekologickej potravinovej výroby?
- Sú ekoschémy dlhoočakávaným liekom na environmentálne problémy poľnohospodárstva?

Ladislav Miko – zástupca EK na Slovensku

Do akej miery a koľko potrebujeme produkovať ekologické produkty? Do akej miery pociťujeme ich nedostatok na našich stoloch.

Dlhé roky sa predpokladalo, že celé hospodárstvo

by malo byť ekologické. Za roky vývoja, napriek deklarovaným cieľom patrí poľnohospodárstvo k jedným z hlavných faktorov negatívne ovplyvňujúcim kvalitu našej pôdy, vody, biodiverzity, ekosystému.

Cieľ je spoločný európsky a jeho rozdelenie bude na členské štáty podľa východiskovej situácie, ak krajiny už urobili svoj príspevok, aby bol systém spravodlivý.

Na Slovensku je rozpor medzi slovami a reálnym dňom. Hovorí sa o podpore pre ek. poľno a pre malých farmárov, ale reálne si sami nastavujeme nástroje ináč. Stále sa hovorí o čo najvyššej produkcii a zachovaní priamych platieb, spochybňuje sa zastropovanie platieb. EK vytvára rámec a možnosť, ale nemôže to diktovať, pretože podmienky sú objektívne iné v ČŠ.

Podpora lokálnych producentov a potravinárov a vzdelávanie spotrebiteľov je v rukách štátu. Lokálnosť sa posudzuje na celkovej spotrebe zdrojov a nerovná sa národnej produkcii. Dôležité je správne nastavenie systému: nebudeme obstarávať slovenské potraviny ale potraviny s najmenšou ekologickou stopou.

Pri verejnom obstarávaní je dôležitá aj stabilita dodávok.

Naša výhoda je produkovať ekologicky – tam máme väčšiu šancu.

Kľúčové je nastavenie podpornej politiky smerom k eko schémam a nie priamym platbám.

Michal Kiča – štátny tajomník MŽP SR

Z necelých 200 tisíc ha eko pôdy zvýšiť na 370 tisíc ha. – pre nás je to agrárna reforma pre Rakúsko len kozmetická úprava.

13,5% v Envirostratégii – má nízke ciele. Ciele sú realizovateľné z hľadiska uhlíkovej neutrality. Jednotlivé sektory môžu vytvárať synergie. Toto očakávajú od Intervenčnej stratégie z dielne MPRV SR. Je našou spoločnou úlohou realizovateľnosť týchto cieľov zabezpečiť. MŽP SR je súčasťou pracovných skupín pri príprave stratégie. Predložili konkrétne návrhy agroekoschém

SR hlasovala za povinné zavedenie eko schém. Kľúčové je nastavenie takých eko schém, aby boli ľahko realizovateľné a finančne kompenzované, aby mali farmári záujem ich uplatňovať. Synergie medzi krajinnotvorbou, biodiverzitou, životným prostredím a hospodárením na pôde. Ochrana prírody a biodiverzity nemá byť vnímaná ako prekážka, obtiaž, ale aby sa to stalo vlastnou činnosťou pre farmárov a preto to musí ísť ruka v ruku s finančnou podporou.

V Európe nemáme nedostatok potravín. Treba vyrábať dosť, ale nie viac a tak aby sme krajinu dali do poriadku. Úlohou poľnohospodára nie je len vyprodukovať len najvyšší objem potravín, ale dať do poriadku krajinu v ktorej hospodári a že kvalita vody a pôdy je tiež výsledkom jeho práce. EK ponúka nástroje, je na nás či to uchopíme a alokujeme tam prostriedky.

Znižovať výmeru fariem na Slovensku. Nevhodné nastavenie dotačnej politiky, ktoré vytvárajú ďalšie problémy. Vrátiť sa k základom nastavovania. Eko schémy boli navrhnuté 4 MPRV SR.

Verejný obstarávanie nastaví tak, aby bola preferovaná domáca produkcia, nielen cena. Nedostatočná informovanosť verejnosti o obsahoch látok v dovezených potravinách.

Zapojenie MVO od pripomienkovania Intervenčnej stratégie.

Efektívne a jednoducho nastavené eko schémy, bude ich menej a budú atraktívne a lákavé pre poľnohospodára a budú finančne zaujímavé.

Martin Hojsík, poslanec EP

Nielen príležitosť, ale aj nevyhnutnosť. Zhodnotenie dopadov musí obsahovať aj to čo by nás to stálo keby sme nič nerobili.

Rezolúcia k pôde sa pripravuje a pôjde do pléna EP budúci mesiac – legislatívne záväzný rámec o pôde. Správa o stave ŽP od Európskej environmentálnej agentúry poukazuje na to, že potrebujeme zmeniť spôsob, ako na pôde hospodárime.

Pesticídy – integrované manažovanie škodcov bez použitia chémie (čmeliaky a lienky) – 90% skleníkov za posledných 15 rokov prešlo na IMŠ a prestali používať pesticídy

Nebol záujem ministerstva o spoluprácu na určitých projektoch, ktoré by pomohli poľnohospodárom vytvoriť potrebné nástroje. Je tu obrovský priestor na zlepšenie.

Dôležité zníženie na úrovni EÚ o 50% hnojív a pesticídov – bude podporovať, keď prídu legislatívne návrhy.

Podiel ekologickeho poľnohospodárstva víta, ale nestačí a treba rozlišovať rôzne typy Ek.p. a ako sa budeme správať ku zvyšku pôdy, ako budeme napr. dbať o dôslednú implementáciu smernice o udržateľnom používaní pesticídov.

Nepodporil pozíciu EP k SPP – nebola dostatočná. Nespokojný s návrhom EK, lebo nie je v súlade so Zelenou dohodou. EK si je toho vedomá, ale nenašla spôsob, ako to zahrnúť do SPP reformy.

Zlyhanie Slovenska pri zmenách systému platieb – stropovanie sa minulý rok neudialo.

Omnoho väčšia kompetencia pre členské štáty, ako si naplánujú svoje Strategické plány – nastaví na prospech poľnohospodárov a krajiny a nielen na prospech veľkých obhospodarovateľov, ďalšej intenzifikácie výroby, ako sú veľké farmy v zahraničných rukách v blízkosti Žitného ostrova (väčšie emisie ako z Dušľa Šafa) – posudzovanie vplyvov na životné prostredie – dobre nastaví schémy 2. piliera – zafažená byrokraciou, veľká korupcia a nestabilita. Monokultúry sú šialené.

Maroš Kmíniak, Ekotrend

Predaj z dvora – výhovorky MPRV SR a ŠPVS SR ako sa to nedá – teraz nás EK donúti.

Keby celý svet prešiel na eko hospodárstvo nikto nebude trpieť hladom.

Náš zákazník neakceptuje vyššiu kvalitu za vyššiu cenu.

Produkujeme milión ton subvencovanej pšenice navyše a nemáme slovenské zemiaky.

Školy a verejné stravovania by mali preferovať lokálne produkty. MŽP SR pripravuje metodiku zeleného obstarávania – zaradia konkrétne produkty.

Vytvoriť nástroje ktoré podporia lokálnu produkciu.

Budme prvou krajinou, ktorá bude mať len eko produkciu.

Konverzia z konvenčného do eko poľno – vyrovná sa to ekonomicky 1 : 1 – nie je rozdiel – rozdielom sú obrovské riziká, neviete zasiahnúť keď sa niečo stane, musí ošetrovať aj plochy ktoré nie sú jeho a musí tam byť každý deň na poli. Eko poľno je pracnejšie.

Podporiť hlavne tých, ktorí v eko už sú a vyrábajú aj potraviny.

Keď sa bavíme o eko, bavme sa o ľuďoch – eko farmy zamestnávajú ľudí žijúcich na vidieku

Eko poľno sú poľnohospodári, ktorí sa starajú o pôdu a pôda sa postará o rastliny a našu výživu. Konvenčné poľno dáva infúziu rastlinám. Prednosť majú byť platené a podporované ukazovatele, ktoré vplývajú na kvalitu pôdy.

Slovensko je krajinou regionálnych rozdielov

Polovica Slovákov dostane od svojho zamestnávateľa mesačne menej ako 830 eur. Informovala o tom hovorkyňa portálu Profesia.sk Nikola Richterová, vychádzajúc z analýzy miezd v roku 2020 portálu Platy.sk

Slovenský platový medián, teda stredná hodnota, predstavoval vlani 1081 eur v hrubom, čo znamená, že 50 % Slovákov malo v čistom menej ako 830 eur mesačne.

Z analýzy takisto vyplynulo, že desatina Slovákov má základný plat nižší ako 714 eur v hrubom

„Táto časť ľudí narába mesačne s čistým príjmom pod 572 eur,“ vyčíslila Richterová.

Slovensko je pritom podľa portálu krajinou regionálnych rozdielov. „Keď sa pozrieme na mediány v jednotlivých regiónoch, môžeme vidieť, že Bratislavský kraj vyzerá v porovnaní so zostatkom Slovenska ako iná krajina. Iba polovica zamestnancov v hlavnom meste a okolí má základnú mzdu pod 1500 eur,“ dodala Richterová.

V ostatných regiónoch sú platové pomery výrazne nižšie. V Trnavskom kraji bol minuloročný medián na úrovni 1100 eur – rovnako ako v Košickom kraji. Mzdový medián v Nitrianskom a Trenčianskom kraji bol 1050 eur a v Žilinskom a Banskobystrickom kraji 1000 eur. Najmenšiu mediánovú hodnotu zaznamenal portál v Prešovskom kraji, a to 936 eur.

Viac info na:

www.podnikatelskecentrum.sk

Profesia.sk: Až polovica Slovákov mesačne zarobí menej ako 830 eur.

Najväčšie regionálne rozdiely sú pritom medzi bratislavským a prešovským regiónom

Kým v Bratislave má základnú hrubú mzdu do 800 eur len 6,2 % pracujúcich, v Prešovskom kraji je to 33,6 %. Naopak, nad 2300 eur v hrubom zarába v Bratislavskom kraji 16,4 %, pričom v Prešovskom len 1,9 %.

Z analýzy takisto vyplynulo, že najhoršie platenými zamestnancami v roku 2020 boli upratovačka s priemerným základným platom 634 eur, pomocná sila do kuchyne (650 eur), zberač (656 eur), krajčír (661 eur), šička (669 eur), chyžná (674 eur), vrátnik (683 eur), pomocný pracovník (683 eur), sanitár (695 eur) či školník (696 eur).

Naopak, najlepšie sa zarábalo na pozíciách ako generálny riaditeľ (5046 eur), country manager (4206 eur), riaditeľ IT (4202 eur), development director (3875 eur), riaditeľ logistiky (3382 eur), finančný riaditeľ (3363 eur), riaditeľ call centra (3240 eur), IT architekt (3214 eur), pilot (3210 eur) či medical advisor (3182 eur).

VIPA SK ponúka knižnú publikáciu – Výroba syrov

Predstavujeme Vám knižnú publikáciu: **Výroba syrov – Príručka pre malovýrobcov a priateľov syrov**. Kniha v rozsahu 208 strán detailne popisuje nielen technológiu výroby syrov a spôsoby zabezpečenia ich kvality, ale aj prínos syrov pre zdravie a možnosti ich využitia. Táto publikácia je vynikajúcim sprievodcom pre všetkých, ktorí majú záujem vyrábať, ale i konzumovať kvalitné syry.

Autor publikácie Ing. Karol Herian, CSc., skromne uvádza, že zmyslom tejto publikácie je jednoduchým spôsobom poukázať na možnosti spracovania mlieka v malovýrobných podmienkach na dobré, kvalitné a zdravotne bezpečné syry. Je akýmsi návodom a základnou informáciou o výrobe syrov pre výrobcov syrov a pre všetkých priateľov syrov. Pri písaní využíval najmä svoje bohaté praktické skúsenosti a svoje publikácie v odborných časopisoch a zo školení mliekarenských a farmárskych pracovníkov.

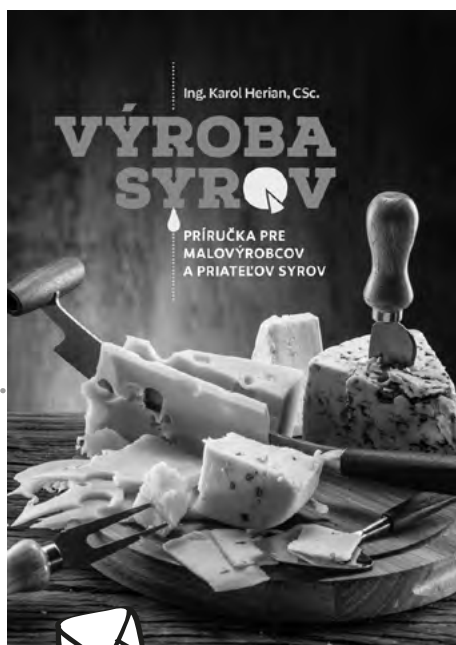
NAPÍSALI O KNIHE:

Kniha Karola Heriana „*Výroba syrov*“ je teda více než příručkou, je to jistě skvělý pomocník a průvodce nepřehledným světem sýrů a také oslavou a propagací zejména slovenského sýrařství. V doslovu ke knize autor připomněl jedno obecné pravidlo, a sice, že „*Všetko čo chce človek úspešne robiť, musí to robiť naplno a s láskou*“. V této knize Karol Herian prokázal, že také on psal svoji knihu doslova „*naplno a s láskou*“...

— Ing. Jiří Kopáček, CSc.

Je akýmsi návodom a prvou informáciou o výrobe syrov pre výrobcov syrov a pre všetkých priateľov syrov. Ako vysokoškolský pedagóg môžem ju odporúčať ako veľmi kvalitnú a vítanú pomôcku aj pre poslucháčov vysokých škôl z rôznych odvetví potravinárskych technológií.

— doc. Ing. Mária Greifová, PhD.

Knižku si môžete objednať na:
OZ Vidiecky parlament na Slovensku
 Kapitulská 13
 974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk

náš vidiek

1/2021

štvrtročník
ročník XVIII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

BRATISLAVA **PUTOVANIE PO VIA MAGNA**

strany 4–14

**Skúsenosti s
prútikárstvom**

strany 15–18

**Marcus Aurelius
a Slovensko**

strany 19–20

Obsah

- 4 Mapa trasy Via Magna
- 6 Bratislava
- 15 Skúsenosti a otázky z vyhľadávania geopatogénnych zón
- 19 Marcus Aurelius a Slovensko

náš vidiek

Ročník: XVIII.

Číslo: 1/2021

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk,
maria.behanovska@gmail.com
www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. júna 2021

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc
doc. Ing. Jozef Húska, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Večerná panoráma Bratislavy,
zdroj – depositphotos.com

Foto na 2. strane obálky:
Dóm sv. Martina v Bratislave,
zdroj – depositphotos.com

Vážení čitatelia, členovia, partneri a sympatizanti Združenia Magna Via!

Začiatok roku 2021 nám naznačil, že trampoty, nepríjemnosti a starosti, ktoré nás postihli v súvislosti so šírením pandémie v roku 2020 pokračujú i v roku 2021. Naše Združenie „Magna Via“ to neobchádza. Naopak, pociťujeme negatívny vplyv v oblasti cestovného ruchu, kde patrí i náplň našej činnosti oveľa výraznejšie, než je to v iných oblastiach ľudskej činnosti /s výnimkou zdravotníctva a školstva/. Ukazuje sa, že problémy sa prenesú i do rokov nasledujúcich.

Preto sa prihovám k Vám, aby ste vydržali s nádejou, ktorú sme doteraz vkladali do projektu „Magna Via“. Po každom nečase prichádzajú slnečné dni. Pripravujeme sa na tieto dni teraz, keď je viac času na prácu doma pri počítači, pri telefóne, v knižniciach, či domácich dielničkách. Pripravenosť nám pomôže pri realizácii našich nápadov, keď príde na to vhodný čas a podmienky.

*Doc. Ing. Jozef Húska, CSc.,
predseda Združenia Magna Via*

List turistu

Vážení pán docent,
hneď po návrate domov som vyhľadal časopis Pamiatky a múzeá č.4/1998, kde je článok o prístrešných hostincoch, ktoré boli súčasťou pred železničnej dopravy, pošty i osôb azda aj drobného tovaru.

Posielam Vám kópiu tohto článku PhDr. Normy Urbanovej, známej kunsthistoričky, najmä v oblasti pamiatkovej ochrany. Podľa môjho názoru v celku vystihuje základné údaje. Viem si však predstaviť aj precitenejšie popísanie ktoré, by vypuklejšie vyjadrilo, zobrazilo a presvedčilo čitateľa o výnimočnosti týchto pamiatok všeobecne a o každej z nich zvlášť. Najmä, keď si domyslíme, akou dôležitou inštanciou boli v systéme poštových služieb (najmä erárných) ako boli nepostrádateľné. Ako i to úžasné to, že sa nám aspoň niekoľko z nich zachovalo dodnes, v takom stave, že sa môžu byť použiteľné ale najmä to, že sú schopné vypovedať o čase a dobe svojho vzniku a činnosti, tieto stopy sú najdôležitejšie, keď boli nepostrádateľné i to, že boli miestami živého spoločenského styku. Výmenný informácií, ich dôležitosť pre oddych na dlhej ceste i pred výstupom alebo po vzostupe po hornatých, vyššie položených cieľových stanicích.

Chcel som Vám spomenúť knižku, ktorá pojednáva o poštových stanicích určite zo zmienkami o prvých zistených poštových pečiatkach, podľa ktorých tiež možno identifikovať sieť pôvodných poštových staníc a približne dobu ich vzniku. Napochyť sa mi ju nepodarilo nájsť medzi mojimi knihami. Viem určite, že autor sa volal NOVOTNÝ, a téma knižky súvisí s poštovými (aj preprahacími) stanicami.

Ďalej som spomínal, že štát. ústave bán. archíve je stará mapa Rakúsko-Uhorska asi z roku 1813 alebo ešte staršia, ktorá obsahovala prirodzene aj územie Slovenska na nej boli rozoznateľné takzvané „land strasse“ – krajinské cesty – najdôležitejšie štátne spojenie, na nich vyznačené poštovou trúbkou zrejme stanice pôst. Tieto poštové stanice vyznačovali veľmi dôležité poštové miesta na predželezničných spojovacích trasách, azda sa kryli aj s prístrešnými hostincami (najskôr prepriahacími stanicami konskej pošty). Keď ju nájdem, pošlem Vám kópiu a k nej orientačné údaje.

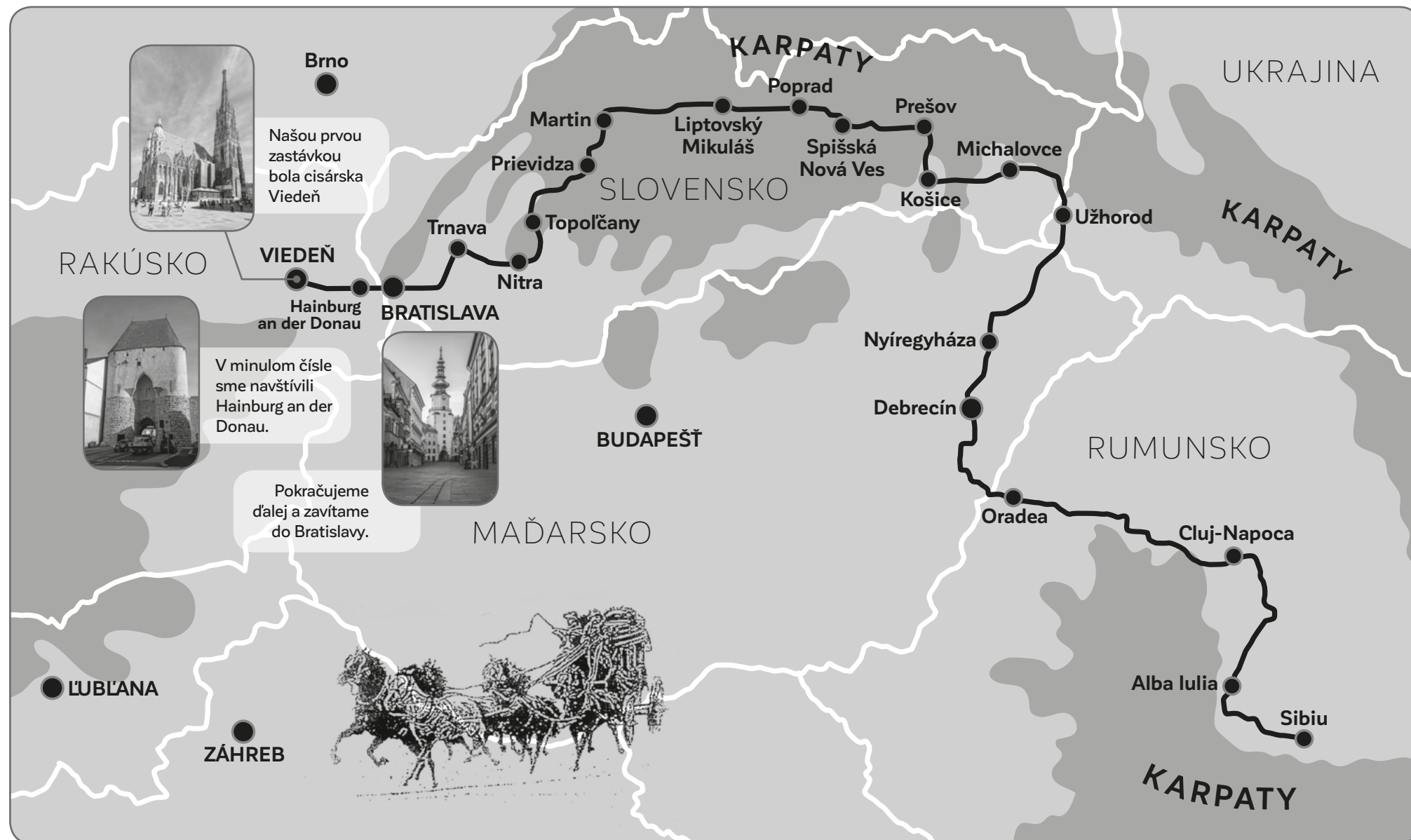
Srdečne Vám ďakujem za veľmi milé prijatie u Vás v De-kyši i to, že ste mi umožnili zoznámiť sa s priestorovým usporiadaním Vášho historického objektu.

Srdečne ďakujem aj Vašej pani manželke za bohaté po-hostinstvo i drienkový lekvár.

Ing. arch. Vladimír Husák, CSc.

MAPA TRASY VIA MAGNA

Začína v rakúskej metropole Viedni, končí v rumunskom Sibiu.
Prechádza celkovo piatimi štátmi, jej najdlhší úsek vedie Slovenskom.

Bratislava

Predstavujeme významné body Via Magna, 3. časť

Dobrodružstvo na ceste Via Magna pokračuje...

Náučné putovanie po ceste Via Magna pokračuje súčasnou turistickou cestou z Hainburgu a pokračujeme našou turistickou cestou Magna Via do mimoriadne historicky významného mesta s mnohými pomenovaniami. Je to mesto bohaté na históriu, ktorého dejiny siahajú veľmi hlboko do dávnych dôb pred našim letopočtom, jedno z najstarších kráľovských miest, korunovačné mesto starých kráľovstiev, jedno z najstarších hlavných miest v Európe a zároveň moderné mesto a dejinne jedna z najmladších metropol štátu v novodobej histórii. Hovoríme o meste *Uratisslaburgium* (rok 805/807), *Istropolis* (z gr. 850), *Preslavva* (1001), *Bosenburg* (1045), *Posonium* ((1151 – 1164 – lat.), *Poson* (1194 názov odvodený od slovanského kniežaťa Božana), v Salzburských análoch z 10. stor. sa mesto nazýva *Brezalauspurch* a vo Fuldských análoch z roku 1052 sa hovorí o *Preslavvaspurchu*, *Pressburg* (1786), *Preßburg* – nem., *Pozsony* (1808), *Prešporok* – slovensky, *Břetislava*, po kodifikácii novej slovenčiny roku 1843 *Bratislava*, koncom roka 1918 po vzniku Československej republiky prechodne *Wilsonovo mesto* (podľa amerického prezidenta Wilsona), od 6. marca 1919 sa používa oficiálny názov *Bratislava*.

VÝZNAM BRATISLAVY V BOJOCH S OSMANSKOU RÍŠOU

Skrát ako sa vyberieme pozdĺž Dunaja sledujúci cestu Via Magna z Hainburgu smerom na Bratislavu pripomeňme, že mesto Bratislava bolo dlhodobo spojené s Viedňou a Habsburgovcami vo vojenských záležitostiach bojov proti Osmanom. Preto si pripomeňme jednu udalosť, ktorá postihla našich susedov v Kittsee obzvlášť pre jej tragické následky. Keď sa totiž medzi obyvateľstvom Pre-

šporoka rozchýrila správa, že k mestu sa už blíži turecká armáda, 11. júla 1683 sa rozhodla skupina asi 150 husárov pod velením prešporského meštana Johanna Vitnýého vyraziť na prieskumnú jazdu na južný breh Dunaja.

V blízkosti Kittsee narazili na skupinu asi 400 Turkov, ktorí vypaľovali a rabovali mošonskú župu. Rozpútala sa bitka, v ktorej Vitnýedi padol. Jeho husárom sa ale podarilo Turkov z Kittsee vytlačiť. Ako korisť si priniesli tri utaté hlavy Turkov a dvoch zajatcov. Udalosť vyvolala na tureckej strane odplatu. Ešte večer toho istého dňa vypálili dediny Kittsee, Wolfsthal a obsadili Hainburg. Úzka ulička, ktorá viedla k Dunajskej bráne nesie meno „Blutgasse“ – Krvavá ulica. Tam Turci dobehli obyvatelov Hainburgu, ktorí sa snažili zachrániť si životy útekou k rieke, a tam ich povraždili. Krv vraj tiekla ulicou až do Dunaja.

Masakra v prešporských – vtedy ešte nie bratislavských – vinohradoch v septembri 1683 nebola ani zďaleka tou najväčšou pohromou, ktorá vtedy postihla mesto. Tejto epizóde v jeho histórii predchádzali oveľa vážnejšie udalosti.

Starobylá ulička v historickom jadre

.....

Historický pohľad na Bratislavu

.....

Od roku 1541 bolo Uhorské kráľovstvo rozdelené na tri časti. Juh krajiny obsadili Turci, východ krajiny – Sedmohradsko sa stalo vazalským štátom Osmanov a severozápad – predovšetkým územie dnešného Slovenska a Chorvátska – bolo ako kráľovské Uhorsko pod vládou Habsburgovcov. 27. februára 1673 cisár Leopold zrušil uhorskú ústavu a autonómiu, zrušil úrad palatína a z Uhorska vytvoril guberniu na čele s veľmajstrom Rádu nemeckých rytierov Jánom Gašparom von Ampringen. Bol zavedený dôsledný absolutizmus. Bratislavský hrad sa stal sídlom gubernátora. Postupne sa Imrich Tököli stal hlavou kuruckého odboja a v roku 1678 priviedol svoje vojská zo sedmohradského exilu na východné Slovensko. Cisár Leopold sa usiloval v roku 1681 upokojiť napätú situáciu v Uhorsku zvolaním snemu v Šoproni. Boli prijaté ústupky pre protestantov, lenže Imrich Tököli ich neprijal a ponúkol spojenectvo Porte – Kara Mustafovi.

V júni 1682 sa Imrich Tököli oženil s o 13 rokov staršou bohatou vdovou – Helenou Zrínskou, dcérou popraveného chorvátskeho bána Petra Zrínskeho. 14. augusta 1682 s pomocou Turkov obsadil Košice a potom o mesiac neskôr dobyl hrad Fiľakovo. Tu ho budínsky paša Uzun Ibrahim za prítomnosti sedmohradských a hornouhorských stavov vyhlásil za vládcu Horného Uhorska. Do konca jesene 1682 kuruci ovládli banské mestá a prenikli na Považie. Kuruckú ofenzívu sprevádzalo násilie a rabovanie. Prenasledovaniu boli vystavení predovšetkým katolícki kňazi. Len v Ostrihomskej arcidiecéze ich bolo zavraždených 22. Terčom pomsty sa stávali aj majetky a poddaní ostrihomskeho arcibiskupa

Juraj Pohronca Slepčianskeho. V okolí Svätého Kríža (dnes Žiar nad Hronom) kuruci pochytili okolo 1000 poddaných a predali ich Turkom do otroctva.

Tököli sa zapojil do vojenského ťaženia v roku 1683 proti Viedni. Počas presunu Osmanskej armády sa stretol s Kara Mustafom v Osijeku, kde hovorili o vojenskej pomoci a o ďalšom usporiadaní regiónu. Mal sa stať viedenským kráľom a s pomocou tureckých vojsk mal dobyť Bratislavu.

12. júla 1683 sa v Pezinku predstavitelia Bratislavskej stolice dohodli získať si Tököliho priazeň a poslali mu dar 1.000 zl. a jeho dôstojníkom 500 zl. 21. júla sa v Trnave Tökölimu podrobila celá Bratislavská stolica okrem Bratislavského hradu. (Udalosti v Trnave spomenieme a opíšeme v ďalšej časti Magna Via) venovaj Trnave.

25. júla 1683 meštania Bratislavy otvorili kurucm mestské brány. Tí potom spolu s Turkami vyplienili niekoľko ulíc a predmestí. Zasahovať musel samotný Tököli umiestnením svojej osobnej gardy, aby sa výtržnosti neopakovali.

Keď sa Karol Lotrinský dozvedel, že Tököli obsadil Bratislavu, 28. júla 1683 prekročil rieku Moravu a na druhý deň ráno obsadil mesto. V nasledujúcej bitke kuruci a Turci utrpeli ťažkú porážku. V bitke o Bratislavu bojovali aj slovenskí dobrovoľníci pod vedením baróna Jána Maholányiho, ktorý bol synovcom arcibiskupa Juraja Pohronca Slepčianskeho. Po víťazstve nad kurucmi sa Karol Lotrinský opäť stiahol k obliehanej Viedni.

Po víťazstve pri Viedni sa velitelia kresťanských vojsk rozhodli pokračovať v boji na ľavej strane Dunaja. Nachádzali sa tu významné pevnosti v tu-

reckých rukách: Nové Zámky a Ostrihom. 27. septembra ženisti postavili pri Bratislave pontónový most cez Dunaj, cez ktorý prešli vojská Sobieskeho i Lotrinského. Z Bratislavy si poľský kráľ odskočil do Svätého Jura, pretože chcel vedieť, kde sa dorába víno, ktoré sa tradične pilo na poľskom kráľovskom dvore od čias poľského kráľa Žigmunda Jagelonského. Ten sa v roku 1515 zúčastnil v Bratislave na stretnutí Habsburgovcov a Jagelovcov, aby dojednali svoju spoluprácu a stvrдили ju sobášmi. Svätajurské víno mu tak zachutilo, že si ho nechal každoročne voziť na svoj kráľovský dvor.

PROTIHABSBURSKÝ REBEL IMRICH TÖKÖLI

Keď značnú časť Horného Uhorska (dnešného Slovenska) obsadili kurucké vojská, cisár Leopold I., aby demonštroval úsilie o zmier, na uhorský snem v Šoproni pozval aj knieža Imricha Tököliho, kuruckého vodcu. Oficiálne cisár deklaroval vyhlásenie amnestie, šľachte vrátil výsady a obnovil mestské práva. Náboženské požiadavky však neriešil. Povstanci preto, aby ho donútili k ústupkom, boje proti cisárskemu vojsku nezastavili. Leopold preto pre pokoj v krajine povolil slobodu vierovyznania (nie však pre poddaných) a vyhnaní protestantskí kňazi sa mohli vrátiť. Evanjelikom sa mali navrátiť odobraté kostoly a povolilo sa im stavať aj nové tzv. artikulárne. Názov vychádza z toho, že museli spĺňať podmienky zákonného článku – artikuly č. 25. Podľa nej sa evanjelikom povoľovalo v každej stolici neobsadenej Turkami postaviť po dva chrámy, ale i tie museli spĺňať pomerne prísne obmedzenia.

Napriek týmto sľubom cisárska komisia v Bratislave vykázala evanjelikov na predmestie, na dnešnú Panenskú ulicu. Tu sa konali obrady najskôr pod holým nebom, neskôr si evanjelici postavili drevený kostol, ktorý slúžil svojmu účelu sto rokov. Dodnes sa na Slovensku zachovalo 5 artikulárnych drevených kostolov: vo Svätom Kríži (pôvodne stál v Paludzi, odkiaľ ho kvôli Liptovskej Mare museli presťahovať), Leštínách, Istebnom, Hronseku a Kežmarku. Kurucké výboje boli namierené proti Habsburgom a preto ich podporovali aj Turci. Po spoločnom dobytí Filakovského hradu Ibrahim paša korunoval Tököliho (ako tureckého vazala) za kráľa Horného Uhorska. Maďari ho preto zvykli prezývať

Tót király – Slovenský kráľ. Keď potom v Belehrade sultán na znamenie svätej vojny odovzdal zelenú prorokovu zástavu Kara Mustafovi, obrovské štvrt miliónové osmanské vojsko sa pohlo dobyť Viedeň. Tököli dostal za úlohu dobyť Bratislavu a zabrániť poľskému kráľovi Jánovi III. Sobieskemu spojiť sa s obrancami Viedne. Po zaujatí Trnavy, Modry a Svätého Jura kráľ Horného Uhorska spolu s pomocnými tatárskymi a osmanskými oddielmi pritiahol k mestu. Utáboril sa pred hradbami na miestach dnešnej Krížnej ulice a cisárskeho veliteľa vyzval, aby mu mesto vydal. Keď odmietol, 25. júla 1683 sa začalo ostreľovanie. Vyhořelo Schöndorfské predmestie (Obchodná, Špitálska, Dunajská ulica), navyše vypukol mor a mesto kapitulovalo. Mešťania síce za vysoký poplatok dostali prísľub, že sa nebudu rabovať, ale keď sa hrad nevzdal, kuruci začali rabovať a podpaľovať predmestia. Vo vinohradníckych pivniciach rozbíjali sudy, takže sa vraj až po kolená brodili vínom. Útok na dobre opevnený hrad cisárska posádka odrazila a kuruckých povstalcov napokon zahnal na útek Karol Lotrinský, ktorý prišiel mestu na pomoc. Turci medzitým po pravej strane Dunaja postupovali na Viedeň. Veľké škody im spôsobovalo delostrelecké ostreľovanie z hradu a obratné štiehle lode – čajky, ktoré prepadávali a ničili turecké zásobovacie plavidlá.

Keď sa Karol Lotrinský dozvedel, že Tököli obsadil Bratislavu, 28. júla 1683 prekročil rieku Moravu a nasledujúce ráno rýchlo obsadil mesto. V nasledujúcej bitke Kuruci a Turci utrpeli ťažkú porážku a utekali do svojho tábora v Šintave. V bitke o Bratislavu bojovali aj slovenskí dobrovoľníci pod vedením baróna Jána Maholányiho, ktorý bol synovcom arcibiskupa Juraja Pohronca Slepčianskeho. Po víťazstve nad kurucmi sa Karol Lotrinský opäť stiahol k obliehanej Viedni. Po porážke Turkov pri Viedni sa Ján III. Sobiesky stretol v Bratislave s cisárom Leopoldom. Pokúsil sa sprostredkovať mier s Tökölim, ale cisár ponuku odmietol.

Tököli sa obliehania Viedne priamo nezúčastnil. Vyčkával na výsledok. Po porážke Kara Mustafu sa pokúsil prostredníctvom svojho švagra palatína Pavla Esterháziho vyjednávať, lenže cisárska strana už o rokovanie nemala záujem. V roku 1685 varadínsky paša Ahmed nechal Tököliho zajať, načo mnohí kuruci prešli na cisársku stranu. Turci, uvedomiac si chybu, Tököliho oslobodili a urobili z neho sedmohradského vojvodu. Tököliho výzvy

do povstania proti Leopoldovi už nemali žiadny ohlas. Tököli zvyšok života dožil vo vyhnanstve. Zomrel v roku 1705 v Nikomédii. V roku 1906 jeho telesné ostatky preniesli do Uhorska, do rodiska v Kežmarku. **Turci podporovali protihabsburské kurucké výboje, aby sa im ľahšie útočilo na Viedeň. Bratislavský hrad im však odolal.**

Z HISTÓRIE BRATISLAVY

Poloha Bratislavy priamo v srdci Európy na brehoch rieky Dunaj predurčila mesto k tomu, aby sa stalo križovatkou a cieľovou zastávkou obchodných ciest ako aj centrom rôznych kultúr.

Prvé stopy trvalého osídlenia sú tu spojené s mladšou kamennou dobou. Súvislú históriu mesta však možno sledovať len od vtedy, ako v 2. storočí pred n. l. prišiel do Bratislavy keltský kmeň Bojov. Založili tu strategickú mocenskú základňu s obrannou funkciou. Preslávili sa razením mincí, z ktorých najznámejšími sú mince známe ako zlatý statér s nápisom Biatek.

Bratislava teda tak ako Viedeň, Budapešť, Paríž a iné veľké európske mestá stojí na základoch keltského osídlenia.

Približne v čase narodenia Krista objavili Rimania strategickú dôležitosť miesta, kde dnes leží mesto Bratislava. Neosídľili túto oblasť natrvalo, ale namiesto toho postavili vojenské tábory, ktoré slúžili aj na ochranu strategických obchodných ciest. Jeden z týchto táborov sa nazýval Gerulata a nachádzal sa na mieste dnešnej Bratislavskej časti Rusovce. Tábor bol súčasťou obranného systému Limes romanus, ktorý oddeľoval rímsky svet od barbarských kmeňov. Bratislava vďaka Rima-

nom aj za to, že bola preslávená ako mesto vinárov a vinohradníkov. Rímske légie počas svojich dobytých oblastí. Takto sa pestovanie viniča nakoniec rozšírilo do Francúzska, Španielska, Nemecka, ale podľa historických dokladov aj do Bratislavy a jej okolia.

Počas sťahovania národov, približne v polovici prvého tisícročia po Kristovi, sa v oblasti dnešnej Bratislavy usídlili Slovania. Pod vedením franského kupca Sama vytvorili ríšu, ktorá niesla jeho meno. Bolo to prvé známe organizované spoločenstvo Slovanov. Vytvorenie ríše bolo šťastie odpoveďou na nájazdy nomádskych Avarov a na potrebu chrániť sa pred nimi. Po Samovej smrti sa ríša rozpadla na kniežatstvá. Následným spojením týchto kniežatstiev vznikla Veľkomoravská ríša. Táto slovanská ríša dosiahla svoj vrchol počas vlády najvýznamnejšieho kniežata Svätopluka. Začiatok jej postupného úpadku sa spája s prvou písomnou zmienkou o Bratislavskom hrade v Salzburkských análoch z roku 907, keď sa neďaleko hradu odohrala bitka medzi maďarskými a bavorskými vojskami. Maďari bitku vyhrali a následne obsadili východnú časť Veľkej Moravy.

Koncom 10. storočia vzniklo Uhorské kráľovstvo a za vlády Štefana I. (1001 – 1038) k nemu bola pripojená oblasť dnešnej Bratislavy. Z Bratislavy sa stalo hlavné hospodárske a administratívne centrum na hraniciach kráľovstva. Malo to aj svoju nevýhodu v podobe častých nájazdov nepriateľských vojsk. Už v roku 1042 bola Bratislava zrovnaná so zemou nemeckým kráľom Henrichom I. V období rokov 1074 až 1077 zažilo mesto mnoho nepokojov v súvislosti so sporom o uhorský trón.

V 13. storočí boli Bratislave udelené kráľovské výsady.

Mesto Bratislava získalo v stredoveku viacero výsadných listín, prečo má výnimočné postavenie práve privilegium z roku 1291, Bratislava v stredoveku dostala od uhorských kráľov 107 výsadných listín a 41 confirmácií (potvrdení), z ktorých väčšinu v origináloch uchováva Archív mesta Bratislavy. Ide o ojedinelú zbierku listín nielen v slovenských, ale aj v stredoeurópskych pomeroch. Z nich má výnimočné postavenie práve základné mestské privilegium vydané panovníkom Ondre-

Keltské mince

.....

Michalská brána

jom III. 2. decembra 1291. Je to akýsi pomyselný „rodný list“ mesta.

Dôležité obdobie v dejinách mesta nastalo koncom 14. a začiatkom 15. storočia za vlády Žigmunda Luxemburského. Žigmund potvrdil staršie donácie a privilégia, ktoré boli mestu udelené dynastiami Arpádovcov a Anjouovcov, a tým, že dal Bratislave nové privilégia ju pozdvihol na popredné politické a hospodárske centrum Uhorského kráľovstva. Na základe jeho dekrétu z roku 1405 bola Bratislava zahrnutá medzi najvýznamnejšie mestá kráľovstva, ktoré boli odvtedy označované ako slobodné kráľovské mestá. V roku 1436 vydal kráľ Žigmund listinu, ktorou udelil Bratislave vlastný erb a právo používať jej súčasný symbol v podobe strieborných veží a padacej mreže v mestských hradbách. Bratislava je jediným európskym mestom, ktoré si dalo takúto listinu vyhotoviť v dvoch exemplároch. Obidva vytvoril maliar Michal z Viedne.

História Bratislavy zaznamenala v 16. storočí nečakaný obrat. V dôležitej bitke s osmanskými Turkami pri Moháči v roku 1526 bol zabitý uhorský kráľ Ľudovít II. Napriek kandidatúre Jána Zápoľského a odporu veľkej časti uhorskej šľachty sa v bratislavskom františkánskom kostole rozhodlo, že novým kráľom bude Ferdinand Habsburský. Medzitým Turci postupovali rýchlo dovnútra krajiny. Uhorská šľachta utiekla do oblasti dnešného Slovenska, kam presťahovali aj štátnu administratívu. V roku 1520 ohrozovali Turci aj Bratislavu a čiastočne poškodili mesto delostreľbou. Katastrofa, ktorá postihla Uhorské kráľovstvo po bitke pri Moháči bola pre Bratislavu paradoxne pozitívom.

Po osmanskej okupácii hlavného mesta Budín hľadala uhorská šľachta spolu so svetskými i cirkevnými hodnosťami útočisko na sever od rieky Dunaj, ale čo najbližšie k Viedni, ktorá bola sídlom kráľa Ferdinanda. Kvôli výhodnej polohe a relatívnej bezpečnosti Bratislava rozhodol uhorský snem v roku 1536, že sa z nej stane hlavné mesto kráľovstva. Toto malé mesto obchodníkov, remeselníkov a vinohradníkov sa stalo ústredným bodom krajiny a sídlom panstva a cirkvi. V Bratislave sa začal schádzať snem, stala sa korunovačným mestom uhorských kráľov, sídlom kráľa, arcibiskupa a najdôležitejších inštitúcií v krajine. V období rokov 1536 až 1830 bolo v Dóme sv. Martina korunovaných 11 kráľov a kráľovien.

V 18. storočí sa Bratislava stala nielen najväčším a najvýznamnejším mestom Slovenska, ale i celého Uhorského kráľovstva. V tomto storočí uhorská aristokracia postavila veľa nádherných palácov, množstvo kostolov, kláštorov a ďalších cirkevných budov. Hrad bol rozšírený, objavili sa nové ulice a počet obyvateľov vzrástol štvornásobne. Schádzal sa tu uhorský parlament, boli tu korunovaní kráľi a kráľovné, kultúrny a spoločenský život prekvital. Mesto zažilo najväčší rozmach za vlády Márie Terézie (1740 – 1780). Po nástupe na trón začala riadiť výstavbu a rozvoj mesta. Stavebná kancelária Uhorskej kráľovskej komory, ktorá viedla výstavbu vládnych budov, nariadila celý rad veľkých projektov vrátane palácov a vodárne. Veľké stavebné práce sa vykonali aj na hrade, ktorý sa stal kráľovským sídlom (kde býval kráľovský miestodržiteľ) a centrom spoločenského a politického života na najvyššej úrovni.

Pohľad na hrad od Dunaja. Kolorovaná medirytina bratov Schäferovcov (dielo z 80. rokov 18. storočia).
Nápis pod obrázkom: „Slobodné kráľovské korunovačné mesto Bratislava“

Následná vláda Jozefa II. znamenala pre Bratislavu úpadok, keďže stratila svoje postavenie hlavného mesta Uhorského kráľovstva. V roku 1783 nariadil Jozef presťahovanie Miestodržiteľskej rady a ďalších centrálnych úradov do Budína a 13. mája vzal do Viedne kráľovskú korunu, ktorá bola dovtedy strážená na Bratislavskom hrade. Premiestnenie ústredných úradov viedlo k masovému odchodu šľachty z mesta. Bratislava sa z hlavného mesta krajiny zmenila opäť na provinčné mesto.

Začiatok 19. storočia bol poznačený napoleonskými vojnami. V roku 1805 bol po bitke pri Slavkove podpísaný v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave tzv. Prešporský mier medzi Francúzskom a Rakúskom. Mier však netrval dlho a len o niekoľko rokov neskôr – v roku 1809 – Napoleonova armáda bombardovala mesto delostreľbou z pravého brehu Dunaja. Od tridsiatych rokov 19. storočia zaznamenalo mesto rapidný rast priemyselnej produkcie, ktorý bol podporený zavedením modernej dopravy. Nástup parných lodí schopných plávať proti prúdu umožnil rýchlu prepravu tovaru po rieke Dunaj. V roku 1848 prišiel do Bratislavy prvý parný vlak.

BRATISLAVA – KORUNOVAČNÉ MESTO UHORSKÝCH A HABSBUKSKÝCH KRÁĽOV

Roky sa táto slávnosť konala v Stoličnom Belehrade (maďarsky Székesfehérvár), no v roku 1563, keď mal byť za budúceho uhorského panovníka korunovaný Maximilián Habsburský (rok pretým bol zvolený aj za rímsko-nemeckého cisára), bolo tradičné korunovačné mesto Székesfehérvár pod nadvládou Osmanskej ríše.

Situácia sa vyriešila presunutím tohto top podujatia do Bratislavy, ktorý vtedy Slováci volali Prešporok, Nemci Pressburg a Maďari Pozsony. Prečo práve Bratislava? Lebo od roku 1536 bola vyhlásená za hlavné mesto celého Uhorska. V 16. storočí mala hradby s vodnou priekopou, opevnený hrad, mohutnú riekou, ktorá tvorila prirodzenú ochranu z juhu, takže mesto nebolo dobyté Osmanskou ríšou. Počas ceremónie bol tak budúci kráľ v bezpečí, rovnako ako aj šľachta a duchovenstvo zúčastňujúce sa korunovácie nového uhorského vládcu. Práve Maximiliána (vo funkcii rímsko – nemeckého cisára známy ako Maximilián II.), panovníka, ktorý

ako prvý prijal v Bratislave uhorskú korunu, pripomína na Hlavnom námestí veľká renesančná fontána, ktorú dal postaviť v roku 1572.

Bratislava bola skutočnou križovatkou kultúr a národov. Za masívnymi mestskými hradbami si mešťania i šľachtici uhorského, rakúskeho, nemeckého či talianskeho pôvodu stavali výstavné domy a mestské paláce. Rozvíjali sa remeslá pričom majstri sa združovali do špecializovaných cechov (bolo ich 72). Dunaj ako hlavná dopravná a obchodná tepna spájala mesto so susednými metropolami.

Po korunovácii Márie Terézie v roku 1740 zaznamenala Bratislava významný urbanistický rozvoj a táto vplyvná panovníčka ju urobila hlavným mestom uhorskej časti jej rozsiahlej ríše. Mária Terézia prestavala Bratislavský hrad na honosné barokové sídlo a súčasná rekonštrukcia hradu sa snaží zachytiť veľkoleposť obdobia jej vlády vrátane barokovej záhrady a jazdiarne.

Mária Terézia verila – i keď možno trochu predčasne vzhľadom na napoleonské vojny na začiatku 19. storočia, že gotické opevnenie už viac nie je potrebné a ku koncu svojej dlhej a úspešnej vlády dala príkaz na jeho zbúranie. Toto nariadenie malo významný vplyv na urbanizmus Bratislavy, lebo umožnil, aby sa stará časť mesta mohla prepojiť s predhradiami a mesto mohlo postupne expandovať. Keď jej syn Jozef II. presťahoval väčšinu hlavných krajinských úradov z mesta, budúcnosť Bratislavy, ako významného mesta to už neohrozovalo. Niekdajší Pressburg / Posonium/ Pozsony – Prešporok sa stal v medzivojnovom období centrom slovenskej časti Československa a sídlom ministerstva. Tri roky po Nežnej revolúcii sa napokon stal hlavným mestom novo kreovanej Slovenskej republiky. Aj vďaka podpore Európskej Únie, dobrému plánovaniu a rozsiahlym rekonštrukciám sa v priebehu 20 rokov vybudovala moderná tvár Bratislavy.

Atmosféru korunovačných slávností môžete v súčasnosti zažiť každoročne, pričom organizátori prinášajú každý rok novinky a mení sa aj trasa korunovačného sprievodu. Počas historických korunovácií uhorských kráľov však mala celá ceremónia presne stanovený priebeh. Budúci panovník zišiel z hradu do mesta a v Dóme sv. Martina bol korunovaný. Odtiaľ novozvolený monarcha spoločne so svojím sprievodom prechádzal mestom.

Cisárovná Mária Terézia
.....

Už spomenutá Maximiliánova fontána na Hlavnom námestí (známa tiež ako Rolandova) bola postavená v roku 1572 ako pripomienka korunovácie Maximiliána II. za uhorského kráľa v bývalom Prešporoku. Počas korunovačných osláv došlo k požiaru, ktorý poškodil veľa mestských budov a fontána mala byť formou cisárovoho odškodnenia za túto nepríjemnú udalosť. Fontána stála na svojom mieste od roku 1572 bez väčších zmien až do roku 1794, kedy došlo k zásahu do stvárnenia fontány výmenou hornej nádrže. Namiesto prvku cikajúcich chlapcov, ktorí vďaka renesančnému motívu robili fontánu jedinečnou a unikátnou, bol osadený prvok s delfínmi. Po prvom stretnutí s poddanými na Hlavnom námestí sa zastavil vo františkánskej kostole, aby vybraných mužov pasoval za rytierov Zlatej ostrohy. Ďalšou významnou časťou bolo zloženie prísahy za mestskými hradbami blízko Michalskej brány.

Nakoniec samotný sprievod dorazil na korunovačný pahorok pri Dunaji (dnešné Námestie Ľudovíta Štúra), kde nový kráľ ukázal mečom na všetky svetové strany, čím symbolicky prisľúbil ochranu svojmu kráľovstvu.

Hlavné mesto Slovenska Bratislava patrí medzi najstaršie sídla v Slovenskej republike. Spolu s okolím, najmä blízok Devínom, Dúbravkou, Rusovcami, Devínskou Novou Vsou a horným Žitným ostrovom predstavuje jedinečnú kultúrnu, duchovnú, historickú aglomeráciu s európskym presahom. Najmä hradný vrch, podhradie, Dunaj, Limes Romanus, kniežacie sídlo, usadlosť starých etník od prelomu vekov (Kelti, Rimania, Germáni, Avari, Slovania, Huni, Frankovia a i.) zanechali na nej doposiaľ metropolitné civilizačné stopy. Z hľadiska slovensko-európskych relácií má svoje osobitné postavenie pri zrode národnej, štátotvornej, európskej identity starých Slovákov, Slovákov ako národ, ktorý tu žije od príchodu Slovanov (5.–6. storočie). Mesto je prepojené s najstaršími slovanskými a slovenskými dejinami a pohybmi, zápasmi Moravanov, Slovákov o svoju suverenitu, nezávislosť, štátnosť, samostatnú cirkevnú provinciu, kultúru, vzdelávanie, všestranný rozmach v susedstve Frankov a iných národov po 5.–6. storočí v centre Európy. V tomto čase sa jej výrazne dotkli aj európske kompetencie a korelácie, ocitla sa v sústave sídiel, stredísk, autorít nášho územia, ktoré starých Slovákov už v 8.–9. storočí predstavovali vo vtedajšej kultúrnej Európe. Na troskách keltskej, antickej, germánskej kultúry sa stala strediskom nových pomerov, Samovej ríše (7. stor.), jedným z centier Veľkej Moravy (8.–10. stor.). Aj na jej ploche sa stretali kultúry, remeslá, výroba, obchod. Jantárová cesta, severojužný pohyb obyvateľstva (spiritualita, kult, vkus, etika a estetika) svojej doby ako brána delila vtedajšiu Európu na kultúrny a barbarský svet. Až významné archeologické nálezy v 20. stor. odkryli jej historické tajy a potvrdili platnosť literárnych prameňov zachovaných mimo územia SR (Nemecko, Taliansko, Vatikán, Ukrajina, Rusko a i.). Aj keď tzv. bratislavskou bitkou r. 907 jej staroslovenská sláva postupne ochabuje. Od obdobia národného obrodovania sa teší významnému slovensko-slovanskému zázemiu, zrodu novodobej slovenskej inteligencie, privilégia metropolity Slovenska, až po obnovenie štátnej samostatnosti.

NOVODOBÁ HISTÓRIA BRATISLAVY

Poslednou veľkou politickou udalosťou v meste za vlády Uhorska bolo zasadnutie Uhorského snemu v rokoch 1847 – 1848. V marci 1848 snem

odhlasoval zrušenie nevoľníctva. Cisár Ferdinand V. následne navštívil Bratislavu a 11. apríla 1848 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca podpísal a vyhlásil tzv. marcové zákony. Po skončení tohto zasadnutia snemu bolo politické sídlo Uhorského kráľovstva premiestnené do Pešti a politický význam Bratislavy bol už oveľa menší.

Prvá svetová vojna bola významným medzníkom v histórii mesta. Bratislava nebola priamo ovplyvnená bojmi, ale obyvatelia mesta znášali dôsledky každý deň. Zásoby neprichádzali a ceny tu boli najvyššie v celej monarchii. Koniec prvej svetovej vojny v novembri 1918 priniesol veľké zmeny na mape Európy. Rakúsko-Uhorsko sa rozpadlo a vznikla Česko-slovenská republika. O osude Bratislavy sa rozhodovalo na povojnových mierových rokovaní v Paríži. Keď už bolo koncom roku 1918 jasné, že Bratislava bude začlenená do novej Česko-slovenskej republiky, predstavitelia mesta sa rozhodli premenovať ho na Wilsonovo Mesto po americkom prezidentom T. W. Wilsonovi na znak uznania americkej podpory novej republiky. Niektorí predstavitelia mesta žiadali, aby ho rokujúce mocnosti uznali za slobodné mesto. Ich návrh bol zamietnutý a mesto, ktoré nazývali Pressburg, Pozsony a Prešporok, sa 1. januára 1919 stalo súčasťou Česko-slovenskej republiky. Nový názov mesta bol schválený 27. marca 1919 a na mape Európy sa objavila Bratislava.

Hitlerov rastúci vplyv v strednej Európe viedol v marci 1939 k rozpadu Československa. Na území Čiech vznikol protektorát spravovaný nacistami. Slovenskí politici boli Hitlerom vyzvaní, aby rozhodli o ďalšom osude Slovenska. Z dvoch zjavných alternatív – rozdelenia Slovenska medzi Poľsko, Maďarsko a Protektorát Čechy a Morava alebo vytvorenia samostatného štátu – sa vtedajšie politické vedenie rozhodlo pre druhú alternatívu. Viedlo to k založeniu samostatného Slovenského štátu, ktorého 6-ročná existencia je aj v súčasnosti kontroverznou a nedoriešenou kapitolou v histórii krajiny. Počas tohto obdobia sa Bratislava stala po prvýkrát hlavným mestom samostatného Slovenska. V meste sídlil prezident, parlament, vláda a všetky úrady štátnej správy. Stratilo však časť svojho územia – Petržalka a Devín boli pripojené k Nemecku. Koncom vojny bola Bratislava ako hlavné mesto štátu spriazneného s Hitlerovým Nemeckom bombardovaná spojeneckým letectvom.

Bratislava v súčasnosti
.....

Mesto bolo 4. apríla 1945 oslobodené sovietskou Červenou armádou.

Po druhej svetovej vojne sa situácia v Bratislave zásadne zmenila. Väčšina niekdajšej židovskej populácie sa z koncentračných táborov nevrátila a po oslobodení mesta z neho bola vysídlená väčšina nemeckého a maďarského obyvateľstva. Bratislava tak stratila svoju pôvodnú multikultúrnu atmosféru. Komunistický prevrat vo februári 1948 znamenal zlom v povojnovom vývoji Bratislavy. Československo sa stalo súčasťou sovietskeho bloku a nárazníkovou zónou medzi Východom a Západom. Európa bola rozdelená železnou oponou. Pre Bratislavu, ktorá bola hneď po vojne ešte stále prepojená s Viedňou električkou, to znamenalo vybudovanie uzavretých hraníc so Západom. Časti mesta boli oddelené ostnatým drôtom, ktorý sa používal na ochranu hraníc, a tamojší obyvatelia sa museli vysťahovať. Koniec štyridsiatych a začiatok

päťdesiatych rokov bol obdobím novej výstavby a opätovného vybudovania vojnou zničených častí mesta, najmä priemyselných podnikov, ktoré boli po roku 1948 znárodnené.

Život obyvateľov Bratislavy bol v päťdesiatych rokoch ovplyvnený represáliami Komunistickej strany. Mnoho ľudí bolo uväznených a tisíce obyvateľov, obvinených vo vykonštruovaných procesoch, boli násilne vysťahovaní z mesta. Vyše štyridsaťročné obdobie komunistickej vlády bolo prerušené udalosťami v rokoch 1968 – 1969. Symbolom týchto udalostí sa stal Bratislavčan a reformátor Komunistickej strany Alexander Dubček, ktorý bol zvolený za prvého tajomníka strany v januári 1968. Proces demokratických zmien, ktoré naštartoval a ktoré sa stali známymi ako „Pražská jar“, sa skončil inváziou armád Varšavskej zmluvy v auguste 1968. Spolu s rozsiahlymi politickými perzekúciami mala invázia a okupácia zabrániť ďalším pokusom o reformu alebo akejkolvek zmenu spoločenského zriadenia v Československu.

Udalosti, ktoré sa odohrali v Prahe a neskôr aj v Bratislave v novembri 1989, boli začiatkom konca Komunistického režimu. V čase prvých politických zmien sa do popredia dostala dlho neriešená otázka reálneho federalizmu v Česko-Slovensku. Neschopnosť vtedajšej politickej elity nájsť kompromis viedla k rozpadu Československa. Úderom polnoci 31. decembra 1992 prestalo Česko-Slovensko existovať po druhýkrát a 1. januára 1993 sa Bratislava stala opäť hlavným mestom samostatného Slovenska. Status hlavného mesta viedol k radikálnym zmenám charakteru Bratislavy. Na začiatku 90-tych rokov sa návštevníci vyjadrovali o Bratislave ako o meste, v ktorom akoby sa práve skončila vojna. V súčasnosti je považovaná za centrum najdynamickejšie sa rozvíjajúcich a najperspektívnejších regiónov v Európe.

ZDROJE:

<http://www.petrzalcian.sk/bitka-pri-viedni-a-krvava-ulicka-v-haiburgu/2370>
<https://bratislava.sme.sk/c/20857886/hrad-sa-ubranil-utoku-kurucov>
<http://www.korunovacie.sk/korunovacna-bratislava-v-tieni-tureckeho-polmesiaca.xhtml>
https://sk.wikipedia.org/wiki/Hainburg_an_der_Donau
https://www.pomalevylety.sk/trips/at_hainburg_braunsberg_okruh
<http://www.stefanyanka.sk/index.php/rakusko/152-rakusko-ine/301-z-hainburgu-do-bratislavy>
<https://mojerakusko.sk/vylety/mestecko-hainburg-an-der-donau-ako-ho-mozno-nepoznat/>
http://www.inba.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=600185&id=4169
<https://www.visitbratislava.com/sk/mesto/korunovacne-mesto/>

Skúsenosti a otázky z vyhľadávania geopatogénnych zón

Psychotronika sa stala trvalým obsahom v predmete „agroturistika“. Zabezpečoval som jej výučbu. Po čase som sa začal viac zamýšľať nad rozprávaním prútikárov o prútikárskej reakcie pri hľadaní vody a pri vyhľadávaní narušeného prostredia, resp. geopatogénnych zón. Za dlhé obdobie som viac čerpal nových informácií od iných prútikárov, praktikov, ba viac ako z literatúry. Tu aj bolo povedané, že v tej literatúre toho až tak, nie je veľa napísaného.

Vlani som prvýkrát s týmto vystúpil na vašom kongrese. Neviem koľko bolo tu z vás vlani a koľko je tu nových účastníkov. Bol z toho urobený zborník a tam som zhrnul niektoré skúsenosti a prípady, ktoré ma usvedčovali v tom, že je to vhodná téma na zamýšľanie. Treba ju rozvíjať a hľadať jej ďalšie kladné stránky pre zlahčenie si života. Teraz, keď som bol znova vyzvaný, aby som prišiel, tak prvé, čo mi napadlo bolo, že ja už nemám čo povedať. Hneď som chytil zborník a pozerám, čo som tam napísal a hovoril minulý rok, aby som sa neopakoval, tak som sa začal zamýšľať a nazbieral som niekoľko doplnujúcich príkladov. Preto nechcem nič opakovať z toho, čo som hovoril vlani, ale obohatím to o niektoré nové zážitky a poznatky.

Okrem pozvania ma povzbudila aj posledná príhoda, ktorú som mal len nedávno. Jeden veľmi vážny človek mi hovoril pred mesiacom, že nemôže dobre spať, že má problémy, že či by som mu neprišiel posúdiť jeho byt. A ja som prišiel, premeral, skonštatoval, že má veľmi „kľudnú“ spálňu, okrem radiátora, ktorý spôsoboval prútikársku reakciu. Zaujímavé však bolo, keď som sa k nemu priblížil, mne virguly začali veľmi reagovať a pýtal sa ma, že prečo to je. Nevedel som odpovedať, a preto som si aj názov dnešného referátu dal ako skúsenosti z využívanie prútikárskej reakcie a otázky s tým súvisiace. A toto je jedna hlavná otázka. Čiastočne na ňu už bolo v predchádzajúcej diskusii aj odpovedané. Naoko zdravý človek, nemá v sebe žiadne protézy, klince, nemá žiadne choroby za sebou, všetko je v poriadku. Preto som si to tak trochu

zoradil a aby to malo nejaký systém, nadväzujem najprv na prednášku z minulého roku.

Prvý príbeh, čo chcem dnes povedať.

Jeden kolega a priateľ sa mi zdôveril, že jeho manželka chorľavie a jeden z viacerých lekárov mu odporúčal, aby si dal premerať byt a posteľ, kde manželka spáva. Zavolať mi a hovoriť: „Príď prosím ťa na návštevu ku mne a zober si virguly.“ Ja tie virguly stále nosievam, aj teraz som si ich zobral, mám ich tu. Ten priateľ mi povedal: „Manželka je vážne chorá, buď taký dobrý, posúď tento náš dom a byt.“ Tak som obišiel okolo domu, poukázal som mu kde nejaké potrubia boli, prítoky, odtoky, kde mi to reaguje. Prišiel som do kuchyne a tam bola silná reakcia. Prišiel som na poschodie a nad kuchyňou mali spálňu a v kolmici nad tou kuchyňou na posteli, kde manželka spávala, tam tá reakcia bola podobná, ako dolu v kuchyni. Bolo to na Zobore. Z toho potom vyplynul záver: tú posteľ treba preložiť. Žiaľ, už to nepomohlo, pretože ten stav dlhodobej choroby už bol taký, že mu manželka umrela. Jemu to nedalo pokoja, tak sa vypytoval ľudí, lebo on kúpil ten dom voľakedy, a jeden starší človek mu povedal: „Ja si pamätám, keď sa ten dom staval, predtým, než ste vy sem prišli bývať, tam bol starý dom, stará záhrada a stará studňa.“ Tak tí ľudia postavili nový dom v tom prostredí a tá studňa bola zasypaná všelijakým odpadovým stavebným materiálom, čiže prameň zostal, príčina narušenia toho magnetického poľa zostala, len bola zasypaná. Manželka sa zdržiavala veľa v kuchyni a spávala na posteli, ktorá bola nad tou studňou. Bol to prípad pre mňa veľmi poučný. Zlikvidovať sa to síce nedá, ale sú na to nejaké spôsoby ako sa to dá čiastočne presmerovať a dá sa vyhnúť tomu, ale o tom sa ja nechcem zmieňovať, lebo na to sú iní ľudia.

Druhý prípad:

Iný kolega ma pozval na návštevu a tiež mi povedal: „Prines si virguly! Mám chorého človeka v dome, manželku a neviem prečo.“ To isté som urobil tak, ako na Zobore, ale v dome bola ešte stará mama a tri deti. Pomerom som všetky miesta

kde spávajú a keď som sa priblížil k tejto chorej žene, ktorá už absolvovala chemoterapiu, veľmi mi virgulkou reagovali. Doteraz to neviem zdôvodniť. Pomyslel som si, že iste také lieky používala, nachádza sa tam nejaký prvok, alebo látka, ktorá mi to spôsobuje. To je druhý prípad, čo mám, že mi reagujú niektorí ľudia a chová sa to tak, ako keby tam bol prameň vody, alebo zlato, alebo nejaké železo pod tým. Preto mám tú otázku z toho nadpisu tejto prednášky. Pomôžte mi to zdôvodniť a ako aj tomu človeku z predchádzajúceho prípadu môžem odpovedať. Povedal som mu, že prídem na tento kongres a kvôli nemu položím túto otázku i vám.

Ďalší prípad, ktorý som vlni nespomínal: Pri Zlatých Moravciach je jedna obec, kde mali problém s vodou. Pozbierali z okolia všetkých prútikárov, hľadali. Lebo dedina nevedela riešiť pitnú vodu. Ktosi im poradil, že v Hradci Králové je jedna odborníčka a má taký citlivý organizmus, že ona im tú vodu nájde. Aj sa tak stalo. Z Hradca Králové prišla pani v stredných rokoch, prešla okolo dediny, krížom-krážom po dedine, prišla na jedno miesto a tam sa jej ruky začali triasť – bez virgulkou, bez žiadnej pomôcky. Povedala, že vykopie tu vodu a doteraz tam majú rezervoár pitnej vody a z neho zásobujú celú dedinu pitnou vodou.

Takýchto prípadov sa nambieralo, ktoré ma utvrdzujú v tom, že táto oblasť psychotroniky, bioenergie a to, čo je obsahom týchto kongresov má čosi do seba múdreho, záslužného, a aby sme z toho vyberali také prvky, ktoré nám môžu pomôcť v našej každodennej práci, ako i v procese rozhodovania.

Zážitkov je viac. Tým, že som mal k dispozícii každý semester množinu ľudí, za 2 autobusy študentov, ktorí chodia na exkurziu na miesto, kde ja už mám odsúšaný prameň vody kadiaľ ide, že ja ich na konkrétne miesto dovediem a takéto virgule, to sú učebné pomôcky, každý študent to dostane do ruky a tie spätné reakcie sú rôzne, jednému to lepšie funguje ako mne, niekomu požívam energiu moju, u niekoho je to beznádejné, nefunguje im to. Zážitkov je z toho neúrekom.

Raz prišla jedna osoba z Bratislavy, že si dohovorela stretnutie s istým liečiteľom, ktorý tu mal ordináciu a ja som ju tam doviezol, ako v Nitre bývajúcí, aby to ľahšie našla a čakal som ju v aute. Ona tam išla a za chvíľočku sa vrátila a povedala

mi: „pán liečiteľ ma poslal za vami, aby som vás zavolať k nemu na návštevu.“

„A čo je, on ma pozná?“

Nepoznal, ale nejaký vycítil, že ju tam dovedol človek, ktorý je pre neho zaujímavý. Tak mi to aj povedal. Dal som sa s ním do rozhovoru, pýtal sa ma čo robím, ja že učím agroturistiku a že chodíme na exkurzie so študentmi. To jeho laboratórium ma zaujalo, spomenul som, že pán doktor Rosinský chodí prednášať mojim študentom niektoré veci okolo psychotroniky v spojitosti s agroturistikou a tento liečiteľ mi hovorí, že zoberte ma na takú exkurziu s vašimi študentmi. No dobre, najbližšia exkurzia, plný autobus a on medzi nimi. Prídem na miesto. Kde som študentom robil výklad ako narábať s virgulkou. On mi skočil do reči a povedal: „Ja vás minimálne na 10 metrov ovplyvním. Ja idem s virgulkami kolmo na ten prameň a keď mi to začne reagovať, spravím si nohou značku, idem z opačnej strany, keď začne reagovať urobím zase značku a tá vzdialenosť sa zmeria a každých 10 cm rozdiel znamená 1 m do hĺbky je prameň vody. On, keď toto počul, ako to rozprávam, tak mi povedal, že ja vás ovplyvním. Postavil sa obďaleč a veru sa aj stalo, že v tom prípade mi to začalo už skôr reagovať na tú vodu, ako v predchádzajúcich prípadoch..

Potom sme išli do jednej záhradkárskej organizácie a tam urobil aj on takú menšiu prezentáciu svojich schopností a liečiteľských daností, ktoré má a keď skončil, bola diskusia. Predseda tej organizácie si ma zavolať bokom a povedal mi: „Ja mám tu manželku vďaka v kuchyni, ktorá celý život bola čašníčka, taniere nosila a podobne, teraz keď má takú robotu, tak ju ruka bolí, že veľa krát jej všetko padne a rozbije sa, skrátka má nejaký problém. Či by tento pán liečiteľ jej nepomohol.“ Slúbil som mu, že sa prihovorím. Vysvetlil som mu o čo ide, on povedal, že nech sa páči, podal stoličku, ona si sadla a ukázala, že toto ma bolí a on prešiel vo vzdialenosti asi 15-20 cm od hlavy rukami od vrchu po celom tele okolo tej stoličky poprechádzal podržal dlhšie svoje ruky v oblasti ramena a povedal, že dobre, môžete odísť. Ona hneď začala tou rukou šibrinkovať. Ja sa doteraz s jej manželom stretávam každý rok aspoň raz a prvá otázka je, čo robí ruka pani manželky? A on s radosťou odpovedá, že ruka je vyliečená.

Ďalší prípad je z rodiny. Bola zábava na svadbe. Deti stále skákali, tancovali a my sme zistili, že jedno dieťa pokrívka pri naháňaní sa po sále.

Upozornili sme rodičov, že to dievča kríva, boli to lekári. Odvetili, že áno, vedia o tom a že až bude mať pokročilejší vek, budú uvažovať o operatívnom zákroku. Moja manželka bola na jazykovom kurze v Bratislave a tam im na relax dovedli jedného odborníka – ľudového liečiteľa. Keď prišla domov, povedala, že sa výborne cítila, že mnohým ľuďom tam pomohol a že je to výborný ľudový liečiteľ a žije v Bratislave. Poďme s tým dievčatom k nemu s tou nohou. Prišli sme k liečiteľovi do bytu v obyčajnom činžiaku. On bol slepý, mal zranenie od granátu ešte od vojny, bol to starší človek, mal biely plášť. Manželka ma nechala pred jeho dvermi aj s tým dievčatom a odišla za povinnosťami. Dievčatom začalo veľmi plakať, keď videlo biely plášť a toho človeka. Zlakla sa, prežívala syndróm bieleho plášte. Tak som mu povedal, že dievčatom na to nie je dobre pripravené a nebudeme sa tu nerváčiť, ja som ju nevedel presvedčiť, aby sa tam lahla na ten výšetrovací stôl a chcel som odísť. On sa jej nepriamo dotkol malého prsteňa. V tom momente sa to dievčatom ukludnilo a on mi povedal: „Tak už je naša, už nemusíte nikde ísť, už je to v poriadku. A on jej trošku pomasíroval tento prst a s dievčatom sme mohli robiť čo sme chceli. Na chrbátik, na bruško sme ju otočili a on prechádzal rukami od hlavy po päty a naspäť a povedal: „Tu, na tomto mieste, cítim veľké vyžarovanie, veľké teplo.“ To bolo v bedrovej časti. Tam bude mať zacvaknutý nejaký nerv a to ju bolí pri pohybe. Potom jej tam ruku podržal dlhšie. Už je dospelá deva a má krásnu chôdzu. Pomohol jej. My sme autoritu získali v rodine, že sme takého človeka našli a že sme pomohli.

Aspoň toľko som chcel doplniť tie vlnajšie skúsenosti. Ale keďže aj tu je veľa prútikárov, a ja som sa veľmi trápil s vrbovým prútikom, nemohol som nikdy dosiahnuť ten efekt ako s kovovými virgulkami. V knihách je písané, že tak sa to drží, alebo onak, všelijako, ale nešlo mi to. Prišiel jeden veterinár z Prešova na to isté miesto, kam sa chodia testovať študenti. Porozprával som mu o tomto probléme a on mi povedal, že ja vás naučím držať vrbový prútik. To je taká vidlica a chyti sa to za tie dva konce medzi prsty zovreté ako do štipky a tie dva konce sa majú ohnúť, vtedy je to veľmi citlivé. Keď som to tak chytil a išiel som s tým nad prameň, buď ma to udrelo do čela, alebo do brucha a perfektne to fungovalo, oveľa účinnejšie ako

kovová alebo iná virgulka, hádam je ich 27 druhov všelijakých, čo sa odporúčajú a používajú. Chcem túto skúsenosť aj vám odovzdať, že teda na držaní toho vrbového prútika veľa záleží.

Jeden z prútikárov mi povedal, že on si dal záležať a všade kde je veniec a krížik na zákutách, kde padol nejaký motorkár, alebo bola nejaká iná havária, že to sú všetky miesta s narušeným prostredím, je tam geopatogénna zóna (GPZ). Keď cestujem a vidím niekde kríž na pamiatku zosnulého, odstavím auto, vrátim sa a to miesto pomeriam a konštatujem, že tie miesta sú na GPZ. Je to narušené prostredie.

Ďalej sme na univerzite robili pokusy s plodinou amaranthus – láskavec. Pokusy sa musia robiť na vyrovnanej pôde, všetko musí byť egalizované a meníme len odrody alebo hnojenie a iné faktory. Musí to mať štyri opakovania a pri vyhodnocovaní tie opakovania nesmú byť medzi sebou preukazné. Ak sú štatisticky preukazné, tak je to pokus na narušenom mieste. Mne to nedalo pokoja, pretože hodne pokusov sme mali takých a nielen s touto plodinou, ale aj s inými, že ten pokus bol založený na narušenom prostredí. Zavolať som si vtedy istého pána prútikára, ktorý po tom poli pochoď, pomeral, ja som kreslil, kolíky pchal. Potom sme to zakreslili a dali na to plán pokusu a zistili sme, že tie opakovania sa nachádzali v narušenom prostredí v páse. Išli sme potom konzultovať s geológmi na univerzitu. Záver znel, že keď sa Zbor zvetrával, nie je sopečného pôvodu, ale keď sa to vodou splavovalo, tak sa porobili také jazyky, jarky a piesok. Tá kvalita tej splavenej zeminy a kamenia nebola všade rovnaká, ale bolo to v pásoch a toto spôsobovalo v tých pokusoch rozdiely medzi tými opakovatiami. Prestali sme tam experimentovať. Bolo to predmetom aj vedeckej rady, pretože to bola vážna vec pri experimentovaní.

A teraz použijem cudzí príklad, práve od toho inžiniera prútikára. Jedno poľnohospodárske družstvo malo ošipáren a ošipané nemali uspokojivé prírastky. Predseda si už nevedel poradiť, tak zavolať tohto prútikára, ktorý pomeral maštal a ošipáren a zistil, že stojí na narušenom prostredí. Natiahol tam nejaké antény, odrušovače, odsmeroval inde tú energiu. Ostalo tam to isté, plemeno, tie isté ošetrovatelky, technológia kŕmenia a ošetrovania, všetko to isté a zrazu ošipané boli kľudné, vyspali sa, priberali a prírastky boli na úrovni okresu. Potom zisťovali aj

príčinu. Aj pri tejto dedine pri Leviciach bol močiar, smetisko a družstevníci kedysi povedali, že tu postavme ošipárení a potom z toho nemali prírastky.

Posledný prípad, dva mesiace starý: zavolali ma na Zlatomoravecko, priateľ zo školy. Chceme mať vo viníci vodu. Mali sme tam vrtnú súpravu aj prútikárov, ale vody stále nemáme, takže aby som to prišiel potvrdiť. Už dopredu som povedal: geopatogénne miesto môže spôsobiť voda, kov, alebo nejaká jaskyňa, teda otvor, dutina v zemi. Povedali mi, že zistili, že v 18-tich metroch je voda, prišla vrtná súprava, vrtali 30 metrov, ale vody nebolo, zbytočne vyhodili peniaze. Prešiel som vinicu a našiel som na ďalšom mieste cez viac viníc križom koliky boli – tadeto ide prameň, skúste tu vŕtať. Vrtaná súprava vŕtala 60 metrov, vody nebolo. Ale prišli ešte ďalší odborníci s prístrojmi a inými pomôckami a záver z toho všetkého bol, že v ten kopec, kde tie vinice majú, že to je vápencová hora a tam, kde je vápenec, ten sa ľahko vyplavuje, vznikajú všelijaké dutiny, celý kras, jaskyne. Tak aj oni konštatovali, že tá reakcia aj tým predchádzajúcim prútikárom aj mne bola spôsobená práve tými dutinami, ktoré sa v pôde nachádzajú.

Tak toľko som chcel využiť svoj čas a nakoniec by som vám chcel jedno želanie povedať. Bol raz robený prieskum ľudských vlastností a na prvom mieste bolo zdravie, na druhom mieste bola schopnosť rúk, nebyť lenivý, byť schopný si všeličo porobiť. Na tretom mieste je veselá myseľ, na štvrtom mieste je znalosť cudzích jazykov a až na siedmom mieste je byť odborníkom. Učiteľ, lekár, traktorista, inštalatér, čokoľvek, to dosiahne každý priemerný človek keď sa o to vytrvale usiluje. Ja vám všetkým chcem popriať predovšetkým zdravie, rozvíjajte, chráňte ho, nebuďte leniví, ako doteraz ste neboli, usmievajte sa, je to zadarmo, ľuďom, ktorí všetko s úsmevom riešia všetko sa lepšie darí. A aby ste to mali zľahčené, tak vám poviem posledný zážitok. V škole som prednášal tri hodiny v posluchárni, tam je blízko múr za katedrou a z neho na mňa sálal chlad na chrbát. Na druhý deň už som bol u lekárky, mal som zápal mandlí, už som bol chorý. Šesť až sedemkrát do roka som užíval penicilín. Bolo to nepríjemné. Mal som ísť v roku 1997 do Ameriky. Tak som išiel za pani doktorou, poprosil som, aby mi predpísala lieky, že nebudem tam z diét platiť penicilín, radšej by som si to zobral so sebou. Ona ma pochopila, predpísala, ja som si to dal do auta na sedadlo a ešte som mal 3 dni do odletu. Išiel som

ku klampiarovi, že si dohodnem termín opravy auta keď sa vrátim a on videl tie lieky na sedadle a spýtal sa: koho zásobujete, ktorý starobinec? Povedal som mu, že nie, to ja mám problémy s hrdlom a idem do Ameriky a tak som sa poistil. On mi povedal, viete čo, nechajte vy lieky doma, ja vám poradím. Dajte mi ruku. Dal som mu ruku, našponoval mi palec a ukazovák a uprostred mi nechom škrabkal. V mojich očiach videl, že ja sa necítim dobre, veď nie je to zvykom. Povedal mi, že vy mi neveríte. Ja na to, veruže nie. Počkajte. Dole mal dielňu, mal tam lekárske prístroje predávať, ale nevyšlo mu to, tak sa stal klampiarom. Išiel hore do svojho bytu a doniesol mi knihu, anatómiu človeka – atlas. Tam mi ukázal na jednej strane: tu je ruka, tu má jeden nerv zakončenie voľakde tu, kde sú mandle. A vy fyzikálne vydráždite, dáte impulz, informáciu, mandle sa prekrvia, choroboplodné zárodky sa rozplynú a nepotrebuje lieky. Keď som uvidel knihu, už som bol trochu inak nastrojený a povedal som si: skúsím to využiť. Aj sa tak stalo. Išiel som do USA a večerali sme v prvom motoreste v Lowe v univerzitnom mestečku Ams. Čašníik nám tam púšťal do zasrienených zmrazených pohárov pivo. Keď som videl ten chlad, tak som sa dopredu začal škrabať, pretože som už bol alergický na chlad, či od nôh, keď som bol v pivnici, ale aj na studené nápoje. V auguste bolo toho roku 18 rokov čo som nemal v sebe penicilín ani iné antibiotikum. Aj našej pani doktorke som sa opovážil ruku poškrabkať, lebo ona mi rozprávala: „dávno ste tu neboli s hrdlom, nemáte problémy, máte inú lekárku?“ Povedal som, že nie, ja som verný vnu, ale mne toto pomohlo, ukážte. A ešte aj teraz, keď prídem k nej, pozdravíme sa, usmejeme sa na seba a máme z toho obaja dobrý zážitok. Preto aj ja chcem vám popriať ešte raz zdravie a niektoré takéto odporúčania, skúsenosti zo samoliečby a netradičných spôsobov a pomáhania si. Stojí to za to rešpektovať a vyskúšať. Tak, ako som to porozprával vám, hovoril som to aj študentom, keď bolo chrípkové obdobie a chladno bolo, nekúrilo sa. Len to musí človek urobiť zavčasu, na začiatku. Študenti to doma porozprávali a spätná reakcia bola, že prišli a hovorili, že babka vás dala pozdraviť, sestra vás dala pozdraviť, veľmi to zaberá, naše deti prestali mať zápaly hrdla.

Takže mám to potvrdené aj spätne, že to pomáha. Preto aj vám som si to dovoľil porozprávať. Ďakujem vám za pozornosť.

M V D R . MILAN ŠAJČALIČ

Marcus Aurelius a Slovensko

Vzácné myšlienky napísané u nás pred 2 tisícročiami stále platné a pre každého poučné

Krajina v srdci Európy, Slovensko, hoci rozlohou patrí k tým menším, oplýva bohatstvom a rozmanitosťou krás prírody, ktoré nemajú ani mnohé veľké štáty sveta. Aj kultúrna história našej krajiny má viaceré prvenstvá a výnimočnosti. Spomeňme aspoň postavenie a vysviacku prvého kresťanského chrámu v strednej a východnej Európe, ktoré sa udialo v Nitre už v roku 828. Vyše tisícročnou výnimočnosťou bolo aj schválenie staroslovanského jazyka, reči našich predkov za 4. bohoslužobný jazyk. Takéto privilégium sa nedostalo žiadnemu inému národu, či jazyku po viac ako desiatich storočiach, až na 2. vatikánskom koncile (1962-1965). V celej stredovýchodnej Európe nenájdete staršie biskupstvo, ako je to nitrianske, zriadené ešte za života sv. Metoda. K týmto udalostiam existujú písomné dokumenty. Lenže všetky boli napísané mimo nášho územia.

Naproti tomu ešte o pár storočí staršie, než hore uvedené, sú písomné dokumenty napísané u nás, na našom území. Pochádzajú z čias Marka Aurélia. Najstaršou (a dodnes zachovanou in situ!) je písomná pamiatka v Trenčíne, rímsky nápis vytesaný do hradnej skaly v zime roku 179/180 na počesť víťazstva cisárov (M. Aurelia a jeho syna Commoda) nad Germánmi počas markomanských vojen, keď tu zimovala II. rímska légia. Je najstaršou epigrafickou pamiatkou v strednej Európe na sever od Dunaja. Jeho pravosť bola potvrdená (na rímskom cintoríne v Alžírsku, v meste Zana) v polovici minulého storočia. Druhý dokument je literárny – najstaršie filozofické dielo napísané

na našom území. M. Aurélius svojim dielom *Ta eis heauton*, (gr. *Τὰ εἰς ἑαυτὸν*) napísanom v starej gréčtine otvoril našu literárnu históriu (v slovenskom preklade vyšlo pod názvom *Myšlienky k sebe*). Nie sú to výmysly, žiadna fabulácia. Sám autor tohto významného diela uvádza v jeho závere, že prvú knihu z neho napísal v období tzv. markomanských vojen, teda po roku 172, pri rieke Hron – „*V krajine Kvádov, nad riekou Granum*“.

Keď na stránkach nášho časopisu otvárame tému rímskeho cisára Marka Aurélia, prichodí nám na um spojitost s neskoršou cisársko-kráľovskou poštovou cestou Via Magna. Táto rakúsko-uhorská cisárska cesta začínala vo Viedni a smerovala na územie dnešného Slovenska, do Bratislavy a ďalej na východ. Paradoxne, táto trasa, ale v opačnom poradí, s konečnou (životnou) zastávkou pre Marka Aurélia bola vo Viedni (vtedajšia Vindobona). Hlavný dôvod, prečo sa dnes venujeme M. Auréliovi je, že mu patrí prvenstvo – je autorom prvého filozofického diela napísaného na našom území. Krátko to obom zmienime ešte nižšie.

Práve pred 1900 rokmi (26. apríla 121) sa v Ríme narodil Marcus Aurelius Antoninus. Bol v poradí šestnástym cisárom starovekého Ríma, ktorému vládol dve desaťročia. Posledný z piatich dobrých cisárov, prezývaný aj ako filozof na tróne. Už od detstva ho zaujímala filozofia, rétorika. Svojimi vlastnosťami upútal cisára Hadriána, ktorý ho ako veľkého milovníka pravdy nazýval Verissimus (Najpravdivejší). Keď Hadrián krátko pred smrťou ustanovil za svojho nástupcu Antonia Pia, dal mu podmienku adoptovať si Marka Aurélia. Ten ako sedem-

Poštová známka: 1900. výročie narodenia Marka Aurélia

Známka: Trenčín – rímsky nápis na skale

Hárček a známka: Zázračný dážď – výjav z víťazného stĺpa v Ríme na Piazza colona

nástročný začal žiť v cisárskom paláci a priučal sa spôsobom vládnutia. Na trón nastúpil ako štyridsaťročný. Vojtech Zamarovský ho opisuje ako muža so štátnickým rozhľadom, vojvodcovským nadaním, diplomatickým taktom a zmyslom pre povinnosť.

Dôležitosť školstva, vzdelávania pripomínal M. Aurelius na viacerých miestach. O to aktuálnejšie je to aj dnes, v časoch, keď sa v dôsledku aktuálnej náklady zmenili podmienky a spôsoby vzdelávania. Zacitujme jednu z jeho úvah: „*Slávná pamiatka môjho otca bola pre mňa pohnútkou k skromnosti a k mužnosti. Svojmu pradedovi som vďačný za to, že som nechodil do verejných učilíšť, ale mal som výborných učiteľov doma, a tiež za poznanie, že sa na takýchto veciach nemá šetriť. Vychovávateľovi zase ďakujem za to, že v aréne nenaďždam Zeleným ani Modrým, ani nehorlím za zápasníka s okrúhlym alebo podlhovastým štítom, naučil som sa od neho byť trpezlivý pri riešení problémov, spokojný s málom, samostatný pri práci, takisto nevťieravosť v záležitostiach iných a nedôverčivosť k ohováraniam.*“

Tento stoický filozof s humanistickými, aj keď trochu pesimistickými meditáciami, vo svojom diele odhaľuje ako svedomite sa ujal vládcovských povinností. V jeho osobnom denníku sú zaznamenané myšlienky odhaľujúce vnútro starovekého človeka, vládcu mocnej rímskej ríše a pravda v nich ukrytá má čo povedať, byť inšpiráciou a dôvodom na zamyslenie aj dnešnému človeku. Potvrdzujú to mnohé a opakované vydanie jeho úvah v rôznych rečiach (anglické preklady „Meditácie“, slovenské vydania „Myšlienky k sebe“). Knižka je považova-

ná za dokonalú príručku sebazdokonaľovania, za dokonalý návod, ako sa stať najlepšou verziou seba samého. Názory tohto vysoko vzdelaného filozofa ktoré doprevádza myšlienkami iných autorov nás nabádajú upriamiť sa, spoznať svoju vnútornú silu a dobro, osobnú etiku a sebadisciplínu a vďaka nim stať sa odolnejší, pokornejší a neporovnateľne lepšie pripravení zvládť každodenné prekážky.

Na záver si priblížme zopár náhodne vybraných recenzií, názorov čitateľov na prvé filozofické dielo napísané na našom území:

Ján: *M. Aurélius, bol veľmi schopný Rímsky vládca, ktorý zdedil krajinu v nie práve najlepšom rozpoložení ale podarilo sa mu veľa napraviť a vylepšíť. Je zaujímavé si čítať, ako takýto mocný muž rozmýšľa. Jeho cnosť, vznešenosť a nenadutosť by mnohým dnes mohla poslúžiť ako príklad. „Správnosť“ jeho osobnosti a rozmyšľania si môže pritom nájsť v historických knihách... Strom sa pozná po ovoci a M. Aurélius bol jedným z najsilnejších Rímskych vládcov...*

Rasto: *Myšlienky k sebe. Hoci ešte nemám prečítanú celú túto knihu, ale mňa osobne nadchla a prekvapila tými výrokmi – sú nadčasové. Odporúčal by som všetkým ľuďom aby sa zamysleli nad svojim životom*

Marika: *Napohľad útla knižička skrýva veľký poklad... Je nadčasová a nikdy jej obsah nebude zastaralý či neaktuálny, každý má možnosť sa zahľbiť do svojho vnútra.*

Dana: *Odporúčam, aby sa myšlienky z tejto knihy používali v školách.. Aby sa podľa nich učili deti, mladí ľudia...tak tieto skvelé a poučné slová, vety dnes chýbajú v spoločnosti ! Keby sme aspoň väčšina z nás dodržiavali zásady popísané v tejto knižičke, bolo by na svete inak, verím.*

Nn: *Myšlienky Marca Aurelia sú veľmi pôsobivé a je z nich zrejme, že ich autor bol znamenitý muž, ktorý sa obdivuhodným spôsobom dokázal zamýšľať nad ľudskou existenciou...*